

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
Fakulta bezpečnostního managementu
Katedra bezpečnostních studií

Extremistická symbolika v rusko-ukrajinském konfliktu

Bakalářská práce

The extremist symbolism on Russia-Ukrainian conflict
Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Ondřej KOLÁŘ, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Hynek EDR

PRAHA
2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 14. 3. 2024

Hynek EDR

ANOTACE

Práce se zabývá problematikou extremistické symboliky v rusko-ukrajinském konfliktu. Zpočátku se tato práce zabývá teoreticko-metodologickými východisky práce, tím, jak je koncipována a jaké metody sběru dat jsou v práci použity. Následně se práce zabývá deskriptivním popisem různých problematických symbolů, jejich vnímání, a to nejen ze strany aktérů konfliktu, ale i ze strany zahraničních zprostředkovatelů pomoci Ukrajině. Poté práce deskriptivně popisuje projevy podpory jedné či druhé straně konfliktu a využívání symbolů na protestních akcích mimo dějiště ozbrojených bojů. Na to dále navazuje analýzou přístupů ČR k probíhajícímu konfliktu. Na závěr práce hodnotí dosažený stupeň poznání o využívání extremistických symbolů v probíhající konfliktu.

KLÍČOVÁ SLOVA

extremismus * Ukrajina * Rusko * symbol * symbolika * propaganda * extremist

ANNOTATION

The thesis deals with the issue of extremist symbolism in the Russia-Ukrainian conflict. Initially, this thesis deals with the theoretical and methodological background of the thesis, how it is conceived and what methods of data collection are used in the thesis. Subsequently, the thesis deals with the description of various problematic symbols, their perception, not only by the actors of the conflict, but also by the foreign providers of aid to Ukraine. Then the thesis descriptively describes the manifestations of support for one or the other side of the conflict and the use of symbols at protests outside the armed struggle. It follows this with an analysis of the Czech Republic's approaches to the ongoing conflict. The thesis concludes by assessing the level of knowledge achieved about the use of extremist symbols in the ongoing conflict.

KEYWORDS

extremism * Ukraine * Russia * symbol * symbolism * propaganda * extremist

Obsah

Úvod	6
1. Teoreticko-metodologická východiska práce	7
1.1. Pojem symbolu.....	7
1.1.1. Vznik nových symbolů	8
1.1.2. Kriminální a extremistická symbolika	9
1.2. Pojem extremismus.....	9
1.2.1. Radikalismus vs. extremismus	10
1.3. Historický exkurz do pozadí konfliktu	12
1.3.1. Dělení Polska	12
1.3.2. První světová válka	13
1.3.3. Sovětská éra.....	14
1.3.4. Nezávislá Ukrajina.....	15
1.3.5. Geopolitické pozadí	17
1.4. Metodologie	18
1.4.1. Zdroje symboliky.....	19
2. Problematické symboly	22
2.1. Ukrajina.....	23
2.1.1. Pravicový extremismus.....	23
2.1.1.1. Stepan Bandera a symbolika „Banderovců“	23
2.1.1.2. Symbolika pluku Azov	24
2.1.1.3. Symbolika třetí říše a neonacismu	27
2.1.2. Levicový extremismus	29
2.1.2.1. Anarchistická symbolika.....	29
2.2. Ruská federace	31
2.2.1. Pravicový extremismus.....	31
2.2.1.1. Batalion Sparta	31
2.2.1.2. Svatojiřská stuha.....	32
2.2.1.3. Vlajky	32
2.2.1.4. Písmena Z, O, V	34
2.2.1.5. Symbolika třetí říše a neonacismu	34
2.2.2. Levicový extremismus	37

2.2.2.1. Symbolika Sovětského svazu	37
3. Projevy podpory stranám konfliktu.....	39
3.1. Projevy podpory v České republice.....	39
3.1.1. Demonstrace „Česká republika na 1. místě“ 6. 5. 2023.....	40
3.1.2. Vlajka Síče na Demonstraci „Česko proti bídě“ 11. 3. 2023 ...	42
3.2. Projevy podpory ve světě	43
4. Přístupy České republiky ke konfliktu	45
4.1. Historický kontext.....	45
4.2. Geopolitická úvaha.....	45
4.3. Sladění s politikou Evropské unie	46
4.4. Hospodářská úvaha	46
4.5. Humanitární pomoc a vojenská podpora Ukrajině.....	46
4.6. Kritika ruské agrese	47
4.7. Shrnutí	47
Závěr	48
Seznam použité literatury	49
Přílohy	59

Úvod

Tato práce se zabývá výskytem extremistické symboliky v rusko-ukrajinském konfliktu, a to jak v jeho nynější fázi, která začala napadením Ukrajiny ozbrojenými silami Ruské federace dne 24. 2. 2022, tak i v předchozí fázi konfliktu definované protesty na Ukrajině v letech 2013 a 2014 tzv. „Euromajdanem“, okupací Krymského poloostrova Ruskou federací a vyhlášením separatistických republik na východě. Symboly a symbolika jsou pro obě zainteresované strany velmi důležitou součástí národní identity. Cílem této bakalářské práce je analýza extremistických symbolů, které jsou součástí rusko-ukrajinského konfliktu a jejich komparace, a to na základě studia odborné literatury a textů věnujících se konfliktu. Dále dokumentuje snahy Ruska o „denacifikaci“ Ukrajiny, stejně tak jako zapojení různých kontroverzních skupin do daného konfliktu. Autor práce se studiem symboliky spojené s tímto konfliktem začal zabývat již v prvních týdnech invaze Ruské federace na Ukrajinu, když na ně narazil při sběru informací o bojích na telegramových kanálech konkrétních bojujících uskupení na obou stranách konfliktu. Od té doby bedlivě sleduje výskyt těchto symbolů, které v práci popisuje.

První kapitola se věnuje teoretickým východiskům práce, popisuje základní pojmy, se kterými je v práci operováno, nastiňuje použité metody sběru dat a předkládá stručný exkurz do historických základů problematických rusko-ukrajinských vztahů. Předmětem druhé kapitoly je deskriptivní popis různých problematických symbolů, jejich vnímání, a to nejen ze strany aktérů konfliktu, ale i zahraničních zprostředkovatelů pomoci Ukrajině. Třetí kapitola poté deskriptivně popisuje projevy podpory jedné či druhé straně konfliktu v České republice i v zahraničí a využívání symbolů na protestních akcích mimo dějiště ozbrojených bojů. Čtvrtá kapitola navazuje analýzou přístupů ČR k probíhajícímu konfliktu. Závěr tvoří zhodnocení dosaženého stupně poznání o využívání extremistických symbolů v probíhajícím konfliktu.

1. Teoreticko-metodologická východiska práce

V této kapitole se práce věnuje teoreticko-metodologickému základu, který vymezuje důležité pojmy a osvětluje, jak bude práce koncipována a jaké metody budou použity pro sběr dat. Je zde čerpáno z relevantní odborné literatury a tím je tvořen robustní rámec, který je podkladem pro další postup v následujících částech práce. Jádrem tohoto teoretického základu je syntéza různých perspektiv a paradigmat. Díky složitosti zadaného tématu vzniká potřeba komplexně porozumět dané problematice a zahrnout do ní poznatky z různých oborů, které obohatí naši analýzu. Proto je použit interdisciplinární přístup a snaha překročit tradiční oborové hranice.

V první řadě je uvedena definice symbolu jako psychologického termínu. Díky porozumění této problematice poté lze pracovat s konkrétní symbolikou v rámci emocí, které má vzbuzovat a jejími základy v lidském podvědomí.

Dalším důležitým prvkem této práce je definování extremismu jako takového. Díky nekodifikovanosti tohoto pojmu je důležité správně si jej pro účely práce vymezit. Toho je dosaženo za využití relevantní a aktuální literatury. Získáním pojmu extremismu je tak dosaženo přehledného vzorce, podle kterého jsou symboly, zde uvedené jako extremistické, hodnoceny.

Neméně důležitou součástí práce je také nahlédnutí do historie konfliktu, který proti sobě, v době psaní této práce, jeho strany vedou. Je to až historický a politický kontext, který extremistickou symboliku oživuje, proto je nezbytné znát historické souvislosti za jakých byla, nebo je, symbolika využívána.

V poslední řadě je tato kapitola zaměřena na metodologii, se kterou práce v celé své šíři pracuje. I vzhledem k probíhajícímu konfliktu je nutné považovat jakékoliv informace pocházející od některé ze stran konfliktu za potencionálně falešné či zavádějící. Je zde proto kladen velký důraz na autenticitu a správné citování všech zdrojů, ze kterých je čerpáno.

1.1. Pojem symbolu

Symbyly se v objevují po celou dobu existence lidské rasy. Pro správné porozumění tohoto pojmu proto autor uvádí jeho etymologii, definici a rozlišení pojmů symbolu a znaku.

Etymologie slova symbol je podle jungiánské psychoterapeutičky Vereny Kast následující: „Slovo symbol pochází z řeckého slova symbolon – poznávací znamení. Jestliže se ve starém Řecku rozcházeli dva přátelé, rozlomili minci, hliněnou destičku nebo prsten. Když se přítel nebo kdokoli z jeho rodiny vrátil nazpět, pak se prokázal svojí polovinou.“¹ Současný význam tohoto slova poté uvádí Encyklopedia Britannica jako: „komunikační prvek, který má jednoduše reprezentovat nebo označovat komplex osob, předmětů, skupin nebo myšlenek.“² Toto je spíše širší vymezení tohoto pojmu a je proto potřeba z této široce vymezené skupiny vyčlenit znaky.

Symbols a znaky jsou sice vzájemně propojeny, ale odlišují se jeden od druhého. Zatímco symboly jsou zavedeny konvencí a něco reprezentují, znaky jsou pouze zástupné znaky bez skrytého významu. Znaky mohou být nahrazovány podle současného vkusu, jako například železniční značky. Naproti tomu symboly, jako je například červená barva, v sobě nesou neodmyslitelné významy, v tomto konkrétním příkladě spojené se životem, vitalitou nebo vášní, a jsou tak odolné vůči konvenčnímu nahrazování. Symboly vyvolávají emoce a jsou hluboce spjaty s duchovní historií, náboženstvím a uměním, na rozdíl od znaků, které apelují spíše na racionalitu a intelekt a často se používají v matematice a přírodních vědách. Znaky se však mohou vyvinout v symboly, pokud jsou prodchnuty kvalitativními významy, jak je vidět u čísel, kde třináctka může označovat jak kvantitu, tak vlastnosti, jako je smůla. Tato proměnlivost podtrhuje dynamický vztah mezi znaky a symboly a odráží naše vyvíjející se chápání světa.³

1.1.1. Vznik nových symbolů

Symboly se projevují v různých formách, jako jsou například sny, fantazie, umění, mýty a často vznikají zcela spontánně. Symboly si svůj význam uchovávají po určité časově omezené rozmezí, ale nakonec se vytrácejí, protože se objevují nové symboly nebo ty staré zanikají bez nahrazení novými. Ty nové

¹ KAST, Verena. *Dynamika symbolů: základy jungovské psychoterapie*. Vyd. 2. Přeložila Jana VAŠKOVÁ. Spektrum (Portál). Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0676-7. s. 23.

² ENCYCLOPEDIA BRITANNICA. *Symbol*. [online]. 1998. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/topic/symbol>>.

³ KAST, Verena. *Dynamika symbolů: základy jungovské psychoterapie*. Vyd. 2. Přeložila Jana VAŠKOVÁ. Spektrum (Portál). Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0676-7. s. 23-24.

mohou vznikat ze životních situací a poskytovat vhled do osobních příběhů. Ať už si to uvědomujeme, nebo ne, symboly neustále ovlivňují naše vnímání a prožívání a odhalují hlubší vrstvy významu našeho života.⁴

1.1.2. Kriminální a extremistická symbolika

Ve vybraných společenských segmentech a subkulturách slouží symboly jako skrytý prostředek přenosu důležitých informací, který je chrání před pohledem nezúčastněných osob. Tento složitý systém symbolické komunikace je zvláště výrazný v kriminálních kruzích, kde vládne důsledné utajení před vnějším světem. Zejména některé kriminální subkultury se mohou pochlubit propracovanou řadou symbolů, jejichž příkladem je ruské vězeňské tetování známé jako „*feňa*“, nebo kriminální slang a charakteristické znaky rukou, které používají různé skupiny, jako jsou neonacisté nebo latinskoamerické gangy. Graffiti, ať už hrubějšího rázu nebo více propracované, tvoří nedílnou součást kultury pouličních gangů, zatímco strategicky umístěné samolepky a plakáty propagují extremistické ideologie v městském prostředí. Nápis na budovách, v podchodech nebo na zastávkách veřejné dopravy zprostředkovávají vzkazy, hrozby nebo územní nároky.⁵

Symboly fungují jako jedinečné komunikační nástroje, které jsou srozumitelné pouze zasvěceným osobám, vyvolávají silné emocionální reakce a oslovují podvědomé aspekty osobnosti. Význam symbolů zesiluje, pokud jsou sdíleny mezi soudržnými skupinami, což odráží různé kulturní a organizační vlivy v rámci zločineckých sítí.⁶

1.2. Pojem extremismus

O samotném pojmu extremismus jsou mezi autory odborné literatury vedeny četné polemiky. Většina lidí, kteří by byli tázáni, jestli je kupříkladu nějaké konkrétní jednání extremistické, by nejspíše uspokojivě odpověděla. S čím by ale měli problém, by bylo, pokud by byli dotázáni, na základě, čeho tak soudí, a byli požádáni, aby nám extremismus definovali. Nicméně toto není jen problém laické veřejnosti. I v odborné veřejnosti nepanuje shoda na jednotné

⁴ KAST, Verena. *Dynamika symbolů: základy jungovské psychoterapie*. Vyd. 2. Přeložila Jana VAŠKOVÁ. Spektrum (Portál). Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0676-7. s. 23-24.

⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Kriminální a extremistická symbolika a tetování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-902-7. s. 14-19.

⁶ tamtéž

definici a už vůbec ne u orgánů státní moci napříč státy světa. Je proto důležité si konkrétně vymezit s jakou definicí je v práci zacházeno.

Jakožto příslušník Policie České republiky si autor vybírá zdroje, se kterými pracují bezpečnostní složky České republiky a vláda. V poslední kapitole této práce je právě přístup českých orgánů k danému tématu zkoumán, a i proto je vhodné využívat stejných definicí.

Ministerstvo vnitra České republiky pracuje ve svých koncepčních činnostech s následující definicí: „*Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.*“⁷ Následně pak ministerstvo vnitra vyjmenovává konkrétní, ústavním pořádkem chráněné, demokratické hodnoty, které jsou extremismem narušovány.

Samotný pojem extremismus vychází z etymologického hlediska z latinského „*extremus*“, označujícího nejzazší pozici, tedy něco na samém kraji.⁸ Pokud je toto převedeno na politické postoje jedince, tak by jako extremistu vycházel každý, kdo má své názory na jakékoliv hraně politického spektra. To by byla ale velmi široce vymezená skupina lidí. Dalo by se s určitou mírou nadsázky říci, že by potom extremistu byl v některých otázkách skoro každý občan. Je tak nutné jít více do hloubky a rozlišovat například termíny radikalismus a extremismus.

1.2.1. Radikalismus vs. extremismus

V této práci se autor věnuje symbolice extremistické, odlišení radikalismu od extremismu je tak nezbytně nutné, aby tyto pojmy nebyly zaměňovány. Rozdíl mezi těmito pojmy je častým bodem diskusí mezi odborníky. Zatímco „*extremismus*“ obvykle označuje ideologickou opozici vůči zavedenému politickému systému, která se často projevuje zásadním odporem vůči demokratickým režimům, „*radikalismus*“ zahrnuje širší spektrum nesouhlasu, které může zahrnovat i odpor vůči vládním politikám a opatřením. Důležité je,

⁷ MVČR. *Co je extremismus*. [online]. 2010. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>>.

⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1. s. 14.

že radikální opozice se pohybuje v mezích legality, která je vlastní demokratickým systémům, i když v jejich krajních pozicích.

Jeden z klíčových rozdílů spočívá v prostředcích, které extremisté a radikálové používají k dosažení svých cílů. Extremisté, vedeni ideologickým záplem, se mohou uchýlit k násilí, zatímco radikálové využívají legální cesty, i když někdy překračují ústavní meze. Zásadní rozdíl však spočívá v jejich cílech: extremisté usilují o úplnou změnu politického systému, zatímco radikálové se snaží o reformu v rámci stávajícího demokratického rámce.⁹

Radikalismus, odvozený z latinského slova „*radix*“, česky „kořen“, znamená kritické zpochybňování převládajících poměrů a prosazování zásadních společenských změn. Může zahrnovat širokou škálu politických hnutí a ideologií, včetně těch, které prosazují radikální sociální a ekonomické reformy. Politický radikalismus, ačkoli je kritický k některým aspektům demokracie, neodmítá demokratické principy. Naopak, zpochybňuje sice určité demokratické normy a praktiky, přičemž se ale stále drží základních demokratických mechanismů. Radikalismus jako takový tedy zaujímá šedou zónu mezi demokracií a extremismem a slouží jako mezistupeň, který stírá hranice mezi oběma směry. Tyto hranice však zůstávají ze své podstaty nejednoznačné, což dále komplikuje rozlišování mezi radikalismem, demokracií a extremismem v rámci politického diskurzu.¹⁰

Dalším, pro tuto práci podstatným, pojmem je radikalizace. Radikalizací rozumíme proces zahrnující změnu přesvědčení, pocitů a chování směrem, který stále více ospravedlňuje meziskupinové násilí a vyžaduje oběti na obranu vnitřní skupiny.¹¹ Je také třeba brát v potaz proces, při kterém se společnost svou reakcí na terorismus a radikalismus sama postupně radikalizuje.¹²

⁹ DANICS, Štefan. *Extremismus. Řešení krizových situací*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-454-3. s. 15-18.

¹⁰ DANICS, Štefan a KAMÍN, Tomáš. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7. s. 10-11.

¹¹ MCCAULEY, Clark a Sophia MOSKALENKO. Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*. [online]. 2008. ISSN 0954-6553. Dostupné z: <doi:10.1080/09546550802073367> s. 416.

¹² tamtéž, str. 430.

1.3. Historický exkurz do pozadí konfliktu

Cílem této podkapitoly je stručně a srozumitelně popsat historické a geopolitické základy, na kterých je probíhající konflikt postaven. Z historického hlediska je možné hledat příčiny skoro libovolně daleko. Například v nedávném rozhovoru amerického novináře Tuckera Carlsona s ruským prezidentem Vladimírem Putinem se odpověď na jednoduchou otázku ústy Vladimíra Putina zvrhla v až anekdotální výklad historie rusko-ukrajinských vztahů sahající do doby Kyjevské Rusi.¹³

Po většinu své ranné historie se ukrajinský národ vymezoval hlavně proti Polákům a Litevcům. Práce proto popisuje především modernější události (od dělení Polska roku 1772), které poznamenaly rusko-ukrajinské vztahy.¹⁴

1.3.1. Dělení Polska

Dějiny Ukrajiny v 19. století byly hluboce poznamenány geopolitickými změnami a kulturním obrozením uprostřed ruské imperiální expanze. Po rozdělení Polska v roce 1772 se velká část střední a západní Ukrajiny dostala pod ruskou kontrolu, což narušilo autonomii kozáckého hejtmanství. Halič a Bukovinu mezitím získala habsburská monarchie. Eliminace tatarského a tureckého vlivu na jihu dále upevnila ruskou kontrolu a města jako Oděsa, Jekatěrinoslav a Sevastopol se dostala pod vládu carevny Kateřiny II.¹⁵

Navzdory utlačovatelské politice ruského impéria došlo v 19. století k oživení ukrajinské národní identity, které se zpočátku vyznačovalo kulturní renesancí („ukrajinoфильství“) a později politickou mobilizací. Ústřední osobností tohoto národního obrození se stal Taras Ševčenko (1814-1861), který ve svých básních netradičně užíval ukrajinštinu. Zajímavostí je, že napsal báseň „*Jeretyk*“ o Janu Husovi.¹⁶ Vznik nové vlny ukrajinského nacionalismu v 70. letech 19. století, vedené osobnostmi jako Mychajlo Drahomanov, čelil značnému

¹³ YOUTUBE. *Exclusive. Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo>>.

¹⁴ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 51-161.

¹⁵ tamtéž, s. 161-165.

¹⁶ tamtéž, s. 182-186.

odporu carských úřadů, který vyvrcholil v roce 1876 vydáním tzv. „Emského dekretu“, jenž zakazoval veřejné používání ukrajinského jazyka.¹⁷

Ukrajinské národní snahy našly větší odezvu v liberálnějších oblastech kontrolovaných Habsburky, kde byla v roce 1890 založena Ukrajinská radikální strana.¹⁸ Jako první ukrajinská politická organizace, která výslovně prosazovala osvobození od ruské nadvlády, vzniklo tzv. Bratrstvo Tarasovců, ukr. „*Bratstvo tarasivciv*“. V Rusku byla v roce 1900 v Charkově založena Revoluční ukrajinská strana a postupem času i další uskupení. Při volbách do Státní dumy v roce 1905, se ale kvůli podmínkám voleb většina stran na protest nezúčastnila. Ukrajina celkově revolučním rokem 1905, po kterém si mnohé jiné národy vydobýly alespoň zavedení mateřského jazyka do škol, moc nezískala.¹⁹

1.3.2. První světová válka

Uprostřed bouřlivých událostí první světové války a následné ruské občanské války vzniklo několik ukrajinských vlád, které se snažily získat kontrolu nad ukrajinským územím. Ukrajinská lidová republika, založená v roce 1917, existovala především jako účastník ruské občanské války a podlehla náporu ruských bolševiků. Podobně Západoukrajinská lidová republika, která vznikla v roce 1918, bojovala proti polským silám, ale nakonec byla přemožena polskými a rumunskými vojáky. Symbolický Zlucký akt v lednu 1919 na krátkou dobu sjednotil oba regiony, ale praktická jednota zůstala v poválečném chaosu nedosažitelná a vznikly další krátkodobé státní útvary, například Ukrajinský stát (někdy také „Hejtmanát“) a Huculská republika. Prvním předsedou Ukrajinské lidové republiky byl Mychajlo Hruševskij, východní frakci vedl Symon Petljura a západní Jevhen Petruševič. V čele Ukrajinského státu stál Pavlo Skoropadskij a v čele Huculské republiky Stefan Klochurak.²⁰

Dobytí Kyjeva bolševiky v únoru 1919 však uvrhlo Ukrajinu do dalších zmatků, které vedly k nezávislým konfliktům na východě a západě. Západní část se potýkala s polskou invazí, zatímco východní území vedla válku proti ruským

¹⁷ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 210-214.

¹⁸ tamtéž, s. 233-234.

¹⁹ tamtéž, s. 214-220.

²⁰ tamtéž, s. 248-265.

bolševikům spolu s dalšími frakcemi, jako byli bělogvardějci a anarchisté jako Nestor Machno.²¹

Navzdory statečnému úsilí o národní nezávislost se ukrajinské síly nakonec setkaly s porážkou. Výsledkem polsko-ukrajinské války bylo začlenění západní Ukrajiny do Druhé polské republiky, zatímco zřízení Ukrajinské SSR jako sovětské republiky v roce 1922 upevnilo sovětskou kontrolu nad východní Ukrajinou. Mezitím byla Bukovina anektována Rumunskem a Zakarpatská Ukrajina se v roce 1919 stala součástí Československa.²²

V roce 1929 se ve Vídni sešli ukrajinští emigranti a založili Organizaci ukrajinských nacionalistů (označovaná často zkratkou „OUN“), která se často bojovými prostředky zasazovala o ukrajinskou nezávislost. Organizace ukrajinských nacionalistů sehrála významnou roli při utváření budoucí dráhy Ukrajiny a zanechala nerasmazatelnou stopu v jejím úsilí o autonomii.²³

1.3.3. Sovětská éra

Období od konce 30. do 60. let 20. století bylo bouřlivou kapitolou ukrajinských dějin, která se vyznačovala politickými otřesy, ničivými konflikty a významnými územními změnami. V roce 1938 se uprostřed rostoucího etnického napětí stala ruština povinným předmětem v neruských školách, což prohloubilo společenské rozpory. Pod sovětskou vládou čelila Ukrajinská sovětská socialistická republika těžkým zkouškám, zejména hladomoru (tzv. „*Holodomor*“) v letech 1932-1933, který byl důsledkem politiky nucené kolektivizace a měl za následek miliony mrtvých. Navzdory této tragédii se ve 30. letech 20. století prudce zvýšila průmyslová výroba Ukrajiny, což odráželo sovětské ambice na hospodářský rozvoj.²⁴

Začátek druhé světové války přinesl další nepokoje, když Ukrajina v letech 1941-1944 zažila německou okupaci. Někteří Ukrajinci zpočátku vítali Němce jako osvoboditele, ale brzy následovalo rozčarování, protože okupanti pokračovali v represivní politice a deportovali miliony lidí na nucené práce. Vznik Ukrajinské povstalecké armády na západní Ukrajině, vedené Stepanem

²¹ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 256-258.

²² tamtéž, s. 265-277.

²³ tamtéž, s. 308-312.

²⁴ tamtéž, s. 278-303.

Banderou, podtrhl horlivou snahu národa o nezávislost uprostřed válečného chaosu. Brutální akce Ukrajinské povstalecké armády, včetně masakrů etnických Poláků a jiných etnik včetně Čechů, však pošramotily její obraz.²⁵

Během konfliktu se většina Ukrajinců postavila na stranu Sovětského svazu a miliony jich sloužily v Rudé armádě a partyzánském odboji. Hrdinská obrana Kyjeva během obkličovací bitvy ukázala ukrajinskou odolnost, i když za cenu velkých ztrát. Válka byla také svědkem systematické genocidy Židů německými jednotkami, přičemž někteří ukrajinští kolaboranti zvěrstvům napomáhali.²⁶

Poválečné období přineslo Ukrajině jak zkázu, tak územní zisky. Země se stala průmyslovým centrem Sovětského svazu, ale zároveň se potýkala s následky války, včetně rozsáhlé destrukce infrastruktury a ztrát na životech. Až do padesátých let také pokračoval odboj Ukrajinské povstalecké armády proti Sovětskému svazu. Navzdory těmto problémům Ukrajina rozšířila své území a připojila západní oblasti, které byly dříve pod Polskou a Československou kontrolou. Symbolické získání Krymu v roce 1954 ještě více upevnilo geopolitické postavení Ukrajiny.²⁷

Klíčová role sovětské Ukrajiny v průmyslové výrobě vynesla několik ukrajinských vůdců na přední místa v sovětské hierarchii. Osobnosti jako Nikita Chruščov a Leonid Brežněv měly značný vliv na utváření sovětské politiky a strategie. V 60. letech 20. století pokračovala industrializace a urbanizace ale také boj proti ukrajinskému nacionalismu a projevům odlišnosti od Rusů.²⁸

1.3.4. Nezávislá Ukrajina

Přechod Ukrajiny od rozpadu Sovětského svazu k současné politické situaci byl bouřlivý, poznamenaný významnými politickými změnami, sociálními nepokoji a vnějšími intervencemi. V roce 1990 Ukrajina vyhlásila svou suverenitu, která vyvrcholila oficiální nezávislostí 24. srpna 1991, což se shodovalo s rozpadem Sovětského svazu. Prvním prezidentem byl Leonid Kravčuk, kterého v roce 1994 vystřídal Leonid Kučma. Kučmovo prezidentství

²⁵ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 336-337.

²⁶ tamtéž, s. 337-357.

²⁷ tamtéž, s. 365-376.

²⁸ tamtéž, s. 376-390.

se vyznačovalo proruskými sklony a autoritářskými praktikami, což podněcovalo společenské napětí.²⁹

Prezidentské volby na konci roku 2004 vyvolaly Oranžovou revoluci, pokojné povstání proti volebním podvodům ve prospěch proruského kandidáta Viktora Janukovyče. Vítězství Viktora Juščenka znamenalo klíčový moment v proevropských aspiracích Ukrajiny a zvýraznilo rozdělení na východní a západní regiony.³⁰

Během prezidentství Viktora Janukovyče, které začalo v roce 2010, docházelo k oscilacím mezi proruskými a proevropskými postoji. Jeho rozhodnutí pozastavit asociační dohodu s Evropskou unií v roce 2013 však podnítilo masové protesty známé jako Euromajdan. Demonstrace přerostly v násilné střety, které vedly k Janukovyčovu svržení v únoru 2014.³¹ Po Janukovyčově sesazení Rusko v kontroverzním referendu anektovalo Krym, a to za přítomnosti ozbrojených, maskovaných příslušníků vojsk Ruské federace, ovšem zbavených vojenských insignií, přezdívaných místními „vezhlivye ljudi“, čes. „zdvořilí lidé“, což vyvolalo velké napětí mezi Ruskem a Ukrajinou.³² Na východě Ukrajiny vznikla proruská separatistická hnutí, což vedlo k ozbrojeným konfliktům mezi ukrajinskými silami a separatistickými frakcemi podporovanými ruskými dobrovolníky.³³

V roce 2014 se v prezidentských volbách dostal k moci Petro Porošenko, který slíbil reformy a stabilitu. Jeho působení však bylo poznamenáno obviněními z korupce a neschopností řešit společenské stížnosti. Rozčarování z Porošenkova vedení připravilo půdu pro zvolení populárního herce Volodymyra Zelenského v roce 2019, což odráželo touhu ukrajinského obyvatelstva po změně.³⁴

²⁹ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 396-409.

³⁰ tamtéž, s. 410-412.

³¹ tamtéž, s. 416-417.

³² FTOREK, Jozef. *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0605-9. s. 182-183.

³³ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 417-419.

³⁴ tamtéž, s. 424-427.

1.3.5. Geopolitické pozadí

Geopolitická dynamika obklopující Ukrajinu, zejména ve vztahu k Severoatlantické alianci a černomořskému regionu, prošla významnými změnami, které podtrhují strategický význam země a složitost jejího postavení mezi východní a západní civilizací.

Po skončení studené války Severoatlantická aliance rozšířila své členy o země bývalé Varšavské smlouvy a o bývalé sovětské republiky. Toto rozšíření přiblížilo hranice aliance k Rusku, což vedlo v Moskvě k obavám o její záměry a bezpečnostní důsledky pro Rusko. Jedním z narativů touto prací popisovaného konfliktu je právě údajný slib západu Michailu Gorbačovovi, že se hranice nebude posouvat, což je poměrně důležitý moment. Jedinou jistotou v této věci je ale absence jakéhokoliv formálního upravení nebo i jen zmínky takového slibu, vše ostatní jsou jen domněnky.³⁵

Do ruského úhlu vnímání své geopolitické situace se pak dále promítl zásah Severoatlantické aliance v Kosovu, obě čečenské války a např. válka v Iráku. Po pádu sovětské cenzury byly dalším takovým momentem snahy obyvatel o zjištění pravdy o sovětské, ale i carské minulosti Ruska. To poté vedlo k podnícení nacionalistických nálad ve společnosti.³⁶

Rostoucí vliv Severoatlantické aliance v černomořském regionu, k němuž přispěla strategická kontrola jižního pobřeží Tureckem³⁷ a přistoupení Rumunska a Bulharska do aliance³⁸, dále zvýšily význam Ukrajiny. Ukrajina tak představuje potenciální milník v úsilí o rozšíření Severoatlantické aliance, přičemž její začlenění do ní by mohlo završit její kontrolu nad černomořským regionem.

Od roku 2014 se pak napětí okolo Ukrajiny stále více stupňovalo. Z ruské strany a proruské části spektra mezinárodní politiky přicházela obvinění, že demonstrace a následné svržení vlády ukrajinského prezidenta Janukovyče

³⁵ RADIO FREE EUROPE. *Did The West Promise Moscow That NATO Would Not Expand? Well, It's Complicated.* [online]. 2021. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <<https://www.rferl.org/a/nato-expansion-russia-mislead/31263602.html>>.

³⁶ HOLZER, Jan. *Politické strany Ruska: hledání identity.* Politologická řada. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. ISBN 80-7325-032-2. s. 223

³⁷ DEUTSCHE WELLE. *Could Turkey close its waterway to the Russian navy?.* [online]. 2022. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <<https://www.dw.com/en/could-turkey-close-the-bosporus-to-the-russian-navy/a-60948124>>.

³⁸ NATO. *NATO's multinational battlegroup in Bulgaria reaches full capability.* [online]. 2022. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210099.htm?selectedLocale=en>.

byly řízeny západními tajnými službami.³⁹ Severoatlantická aliance i Ruská federace začaly více zabezpečovat společné hranice a častěji v jejich blízkosti pořádat cvičení.⁴⁰

Celkově se ukrajinská geopolitická situace vyznačuje prolínáním zájmů, mocenskými boji a strategickými imperativy, které utvářejí její trajektorii v prostředí měnící se globální dynamiky a vyvíjejících se priorit hlavních aktérů.

1.4. Metodologie

V této kapitole je nastíněna použitá metodologie. Metodologie výzkumu zahrnuje kombinaci analýzy, syntézy, dedukce a indukce, což umožňuje komplexní zkoumání složité dynamiky obklopující extremistickou symboliku v kontextu konfliktu. Dále určuje zdroje, ze kterých byly získávány konkrétní popisované případy symboliky.

Analýza zde zahrnuje systematické zkoumání různých forem extremistické symboliky pozorované v rusko-ukrajinském konfliktu. Jedná se o symboly, obrazy, rétoriku a propagandu využívané extremistickými skupinami působícími v popisovaném regionu. Prostřednictvím analýzy autor identifikuje a kategorizuje různé typy extremistické symboliky a rozeznává jejich význam, původ a důležitost v rámci konfliktu.

Syntéza použitá v práci zahrnuje integraci a syntézu zjištění získaných v procesu analýzy. Syntézou různorodých zdrojů informací, včetně odborné literatury, mediálních zpráv a primárních zdrojů, autor vytváří ucelené chápání role a dopadu extremistické symboliky v rusko-ukrajinském konfliktu. Tato syntéza umožňuje identifikovat zastřešující vzorce, témata a trendy související s extremistickou symbolikou v kontextu tohoto konfliktu.

Dedukce zahrnuje logické vyvození závěrů na základě syntetizovaných zjištění a teoretických rámců. Prostřednictvím deduktivního uvažování jsou extrapolovány širší poznatky o hnacích silách, motivacích a důsledcích extremistické symboliky v ukrajinském konfliktu.

³⁹ JACOBIN. *A US-Backed, Far Right–Led Revolution in Ukraine Helped Bring Us to the Brink of War*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <<https://jacobin.com/2022/02/maidan-protests-neo-nazis-russia-nato-crimea?s=08>>.

⁴⁰ NATO. *NATO exercises*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49285.htm#time>.

Indukce zahrnuje vyvozování zobecnění a teoretických poznatků z empirických pozorování a dat. Prostřednictvím induktivního uvažování autor identifikuje vyvstávající témata, vzorce a souvislosti v rámci shromážděných dat o extremistické symbolice v rusko-ukrajinském konfliktu. Tento proces indukce umožňuje rozvíjet nuance porozumění sociálně-politickým, kulturním a psychologickým faktorům, které utvářejí výskyt a význam extremistické symboliky v kontextu konfliktu.

Celkově lze říci, že kombinace analýzy, syntézy, dedukce a indukce slouží jako robustní metodologický rámec pro zkoumání extremistické symboliky v rusko-ukrajinském konfliktu. Využitím těchto komplementárních metod chce autor práce získat bohaté poznatky a přispět k vědeckému pochopení mnohostranné povahy extremistické symboliky v prostředí současných konfliktů.

1.4.1. Zdroje symboliky

V digitálním věku slouží internet jako silná platforma pro šíření extremistických ideologií a symboliky, zejména v konfliktních oblastech, jakou je momentálně území Ukrajiny. Prostřednictvím různých online kanálů, včetně platform sociálních médií a aplikací pro zasílání zpráv, jako je Telegram, různé extremistické skupiny šíří a prezentují svou symboliku. V některých případech se jedná o chtěné, vědomé šíření za účelem sebepropagace, jindy se symbolika může objevit zcela náhodně například na fotografii zahraničního deníku.⁴¹ (viz Obrázek č. 1) Na této fotografii můžeme vidět příklad vyfocení ukrajinského vojáka, který má na nosiči balistických plátů umístěnou nášivku vyobrazující tzv. „černé slunce“. Úmyslem fotografa v tomto případě nejspíš nebylo šíření a propagace tohoto symbolu, ale silný příběh a emoce, které scéna vojáka pomáhajícího ženě vyjadřuje.

Telegram je široce používaná aplikace pro zasílání zpráv, která se stala oblíbenou platformou různých, ne zřídka i extremistických skupin pro sdílení jejich ideologie a symboliky. V rámci ukrajinského konfliktu slouží kanály Telegramu provozované různými frakcemi obou jeho účastníků jako virtuální bojiště, kde šíří svou propagandu. Na těchto kanálech se objevuje množství

⁴¹ X. *Getty Images News*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <<https://twitter.com/GettyImagesNews/status/1500491702880153604/photo/1>>.

obrázků, videí a textového obsahu se symbolickými odkazy, včetně různých nacionalistických emblémů, vlajek a hesel oslavujících násilí a mučednictví.

Oblíbenost Telegramu nejenom mezi extremistickými skupinami vyplívá z politiky společnosti, která jej provozuje, vztahující se k svobodě slova na této platformě. Zakladatel společnosti Pavel Durov od počátku prezentuje Telegram jako společnost a aplikaci zaměřenou na bezpečnou komunikaci mezi lidmi, o které neposkytuje informace bezpečnostním složkám států, ve kterých se uživatelé nacházejí. Tvrdí také, že ze svého rodného Ruska emigroval právě proto, že po něm ruská Federální služba bezpečnosti (FSB) požadovala vydání informací o uživateli.⁴² Samotná platforma například nabízí tzv. „End-to-End Encryption“ (E2EE), tedy „koncové šifrování“.⁴³ Fakt, že kanály a soukromé konverzace mezi dvěma uživateli nejsou příliš kontrolovány nahrály jeho rozšíření právě třeba v Rusku, kde je spolu s virtuálními privátními sítěmi (VPN) využívána jako prostředek komunikace mimo státem cenzurovaný internet.

Pro dosažení cíle této práce je třeba uvést, že symbolika nalezená v takovýchto telegramových kanálech je šířena často i jako prostředek propagandistického boje mezi stranami. Obzvláště Ruská strana vzhledem k jednomu z cílů své „speciální vojenské operace“, tedy „denacifikaci“ Ukrajiny, ráda systematicky hledá jakoukoliv extremistickou symboliku na Ukrajinské straně, aby ji mohla prezentovat mezinárodní i ruské veřejnosti jako důkaz, že je jejich boj spravedlivý.⁴⁴ To se projevuje například výskytem fotografií a videí z fronty, zobrazujících padlé Ukrajinské vojáky v uniformách s nášivkami obsahující symboliku spjatou s extremistickými hnutími. Ze strany podporující Ukrajinu pak takový obsah existuje pouze v zanedbatelné míře. Je tedy třeba velmi dbát na vědeckou metodu poznání a nezkrasování přijímaných informací. V konfliktu na Ukrajině proti sobě totiž neválčí pouze vojáci se zbraněmi ale i početné týmy PR specialistů.

⁴² FORBES. *Telegram's Billionaire Founder Says He's Never Provided Ukrainians' Data To Russia*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <<https://www.forbes.com/sites/thomasbrewster/2022/03/07/telegrams-billionaire-founder-says-hes-never-provided-ukrainians-data-to-russia/?sh=4726a58f3ec2>>.

⁴³ SVĚT ANDROIDA. *Koncové šifrování: má ho i vaše komunikační aplikace?*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <<https://www.svetandroida.cz/koncove-sifrovani-aplikace-android/>>.

⁴⁴ KREMLIN. *Address by the President of the Russian Federation*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67843>>.

Kromě Telegramu slouží i internet celkově jako úložiště extremistické symboliky v rusko-ukrajinském konfliktu. Fotografie zveřejněné na webových stránkách, sociálních sítích a internetových fórech umožňují nahlédnout do vizuální rétoriky, kterou používají různé frakce zapojené do konfliktu.

Jedním z nových konceptů, které válečnictví tento konflikt přinesl, je obrovské zapojení jednotlivců jako „online zpravodajů z fronty“. Určitá forma informování veřejnosti o průběhu bojů samotnými vojáky tu byla odnepaměti. Nejdříve odesílali dopisy, potom emaily či telefonáty ze základen, s postupným rozšířením mobilních telefonů a pokrytí internetovým připojením i v nejzapadlejších koutech světa ale postupně narostl potenciál jednotlivce dokumentovat válku zblízka do obrovských rozměrů. Právě díky účastníkům bojů, kteří své počínání nahrávají či fotografují se lze dostat k bezprecedentnímu množství analyzovatelného materiálu. Pozorovatelé jsou tak v situaci, kdy mají možnost válku sledovat „živě“ například z pohodlí svého domova. Tím, co je důležité pro tuto práci, ale kupříkladu i pro vyšetřování případných válečných zločinů, jsou střípky důležitých informací, které se v takovém materiálu mají mnohem větší šanci objevit. V tomto případě jde o zachycení a popsání extremistické symboliky.⁴⁵

Jako poslední část této kapitoly je třeba objasnit časovou osu, na které se symbolika popisovaná v této práci objevuje. Autor záměrně neuvádí žádné konkrétní datum začátku konfliktu, jako počátku této časové osy. Je to z důvodu šíře konfliktu, který je zde popisován. Jako začátek totiž autor nespátřuje datum 24. února 2022, kdy zrána vtrhla vojska Ruské federace na území Ukrajiny. Jako se součástí konfliktu je zde pracováno s celou érou vyhrocených vztahů obou zemí od událostí na Kyjevském Náměstí Nezávislosti, následné okupace Krymského poloostrova, vyhlášením separatistických republik, ozbrojených střetů a do určité míry i před nimi.⁴⁶

⁴⁵ NPR. *From drone videos to selfies at the front, Ukraine is the most documented war ever.* [online]. 2023. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<https://www.npr.org/2023/08/02/1191557426/ukraine-war-news-coverage>>.

⁴⁶ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 418-432.

2. Problematické symboly

Tato kapitola se vydává na cestu labyrintem extremistické symboliky a pečlivě rozebírá jednotlivé příklady, aby odhalila jejich vznik, význam a případný dopad na dynamiku konfliktu. Každý symbol s sebou totiž nese vrstvy historického, kulturního významu a ideologických konotací, které utvářejí vnímání, postoje a chování těch, kdo jimi disponují.

Kromě toho se tato kapitola prostřednictvím podrobného popisu a kontextuální analýzy těchto symbolů snaží prohloubit naše chápání společensko-politické dynamiky, která je ve hře, a rozplétá složitou síť loajalit, rivality a mocenských bojů, které definují rusko-ukrajinský konflikt. Prostřednictvím tohoto zkoumání se snaží získat vhled do motivací, strategií a taktik, které různí aktéři používají k prosazování svých záměrů a ovlivňování průběhu událostí. Odstraňováním významových vrstev obsažených v jednotlivých příkladech extremistické symboliky se snažíme osvětlit ideologické a kulturní zlomy, které utvářejí kontury konfliktu na Ukrajině, a nakonec přispět k pochopení této složité a vyvíjející se oblasti.

Na následujících podkapitolách, rozdělených pro přehlednost dle stran konfliktu, tak práce jednotlivé příklady popíše, a to nejen z významového úhlu pohledu jejich uživatelů, ale i dalších zahraničních aktérů, především pak poskytovatelům pomoci Ukrajině. Při vytváření jednotlivých dělení je zde vycházeno ze spíše tradiční, pravolevé typologie. Někteří jiní autoři by například zařadili některé symboly zde uvedené jako pravicově extremistické spíše do samostatného národnostního extremismu.⁴⁷ S tímto názorem se autor ztotožňuje a vítá snahu o přizpůsobení typologie modernějším formám extremismu jako je například extremismus environmentální. Důvod, proč se autor rozhodl pro tuto práci vybrat tradiční pojetí je ten, že symbolika zde nalezená je spíše právě tradičního rázu. Například symbolika vycházející z internetové „meme kultury“ se zde nenachází skoro vůbec a není tak potřeba ji vyčleňovat jako něco jiného, než je kupříkladu tradiční pravicově extremistická germánská symbolika.

⁴⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Píseň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1. s. 17.

2.1. Ukrajina

Ukrajina jako napadený stát má přirozenou podporu demokratických zemí světa a je cítit určitá shovívavost k jejím případným diplomatickým přešlapům. Když ovšem chce práce nestranně popsat využívání extremistické symboliky jako jeden z důležitých aspektů vzniku konfliktu, nemůžeme je na straně Ukrajiny přehlížet. Stejně jako má Ruská federace nesporné historické vazby na Sovětský svaz a dodnes využívá symboliku s ním spojenou, také Ukrajina má bohatou historii, na kterou se odkazuje. Jak již bylo předestřeno v první kapitole, nedílnou součástí historie ukrajinského boje za samostatnost jsou různé nacionalistické skupiny z období 2. světové války. Právě jejich symbolika celou tuto podkapitulu zahajuje.

2.1.1. Pravicový extremismus

Početní převaha, se kterou může Ruská federace v nynějším konfliktu počítat, má mnoho neblahých účinků. Jedním z nich je, že je Ukrajina nucena využívat netradiční personální zdroje, v důsledku čeho často do ozbrojených sil přišli lidé s kořeny v pravicově extremistických organizacích.

2.1.1.1. Stepan Bandera a symbolika „Banderovců“

Samotné vnímání vlastní historie je z českého úhlu pohledu problematické. Nejen mezi samotnými Ukrajinci, ale i ze strany současné ukrajinské vlády, jsou Bandera a ostatní nacionalističtí vůdci z tohoto období považováni za bojovníky za svobodu proti Sovětskému svazu. Jejich činy namířené proti národnostním menšinám a kolaborace s třetí říší jsou upozadovány. Tato situace může vyvolávat nepříjemné mezinárodní skandály a diplomatické roztržky, jako byla například ta s Polskem.⁴⁸

První symbolikou spojenou s nacionalistickým hnutím za druhé světové války je vlajka Organizace ukrajinských nacionalistů, konkrétně její radikálnější části pod vedením Stepana Bandery (označované často zkratkou „OUN-B“). Oproti klasické ukrajinské vlajce ve žlutomodrém provedení, která má symbolizovat ukrajinská pole plná pšenice a modrou oblohu, byl bojovou vlajkou

⁴⁸ IDNES. *Ukrajinský parlament slavil výročí Bandery. Po protestu Polska příspěvek smazal.* [online]. 2023. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/polsko-bandera-ukrajina-poboureni-nacionalismus-historie-valka-rusko-naciste.A230103_145920_zahranicni_jhr>.

UPA červeno-černý prapor v poměru 2:3 (viz obrázek č. 2). Tato vlajka je dodnes symbolem ukrajinského nacionalistického hnutí. Tyto barvy dle ukrajinského média „Rubryka“ znamenají následující: „Červená a černá jsou barvy, které symbolizují boj ukrajinského lidu za svobodu a nezávislost. Černá znamená ukrajinskou zemi; připomíná všechny útrapy a utrpení, kterými musel ukrajinský lid projít, aby si ji udržel. Červená symbolizuje krev odvážných bojovníků prolitou na ukrajinské půdě v boji za svobodu. Tyto barvy budou vždy připomínat hrdinný boj ukrajinského lidu za svobodu a nezávislost.“⁴⁹

Samotná vlajka Organizace ukrajinských nacionalistů nemusí být extremistickým symbolem. Záleží vždy na kontextu, v jakém je využívána. V ukrajinské společnosti se tato barevná kombinace stala symbolem obecně vlasteneckým, v podstatě takovou bojovnou verzí jejich vlajky. Nicméně například v kombinaci s dalšími objekty znázorňující spojitost této organizace se Stepanem Banderou již není pochyb. Například na další fotografii je takových symbolů hned několik. (viz obrázek č. 3) Zde můžeme vidět bývalého vrchního velitele ozbrojených sil Ukrajiny Valeryje Zalužného v kanceláři 1. samostatného útočného praporu, později pojmenovaného po hrdinovi Ukrajiny Dmytrovi Kocjubajlovi „Da Vinci“, který spadá pod ukrajinskou krajně pravicovou organizaci Pravý Sektor. V pozadí jsou vidět podobizny Stepana Bandery, Andrije Melnyka nebo Romana Šuচেvyče (fotografie není tak kvalitní, aby byli rozpoznatelní), vlajku praporu a další nacionalistické memorabilie.

2.1.1.2. Symbolika pluku Azov

Prapor Azov, později transformovaný na pluk Azov, je dobrovolnická polovojenská jednotka, která vznikla během konfliktu Ukrajiny se separatistickými regiony v roce 2014. Původně vznikl jako dobrovolnická milice pro boj s proruskými separatistickými silami na východě Ukrajiny, později byl začleněn do státních struktur jako pluk Národní gardy Ukrajiny.⁵⁰

Jednotka proslula svou krajně pravicovou ideologií a kontroverzními symboly, včetně používání ikonografie inspirované nacismem. Navzdory své rozporuplné pověsti se Azovský pluk aktivně zapojil do různých vojenských

⁴⁹ RUBRYKA. *Symbol of hope: a look at the meaning of the Ukrainian flag*. [online]. 2023. [cit. 2024-03.12]. Dostupné z: <<https://rubryka.com/en/article/ukrainian-flag/>>.

⁵⁰ AZOV. *Pro Azov*. [online]. 2024. [cit. 2024-03.12]. Dostupné z: <<https://azov.org.ua/pro-nas/>>.

operací, včetně obrany strategických míst a boje proti povstaleckým skupinám v oblasti Donbasu. Jeho zapojení do konfliktu však vyvolalo kritiku a obvinění z porušování lidských práv, což vedlo k obavám z nárůstu extremismu v ukrajinských ozbrojených silách. Symbolika této jednotky se postupem času vyvíjela. Je nutno dodat, že po četných zahraničních stížnostech proběhly snahy deradikalizovat jednotku vyřazením nejvíce problematických jedinců. V rámci těchto snah byly postupně i pozměňovány znaky jednotky a byl vyjmut nejvíce kontroverzní symbol – tzv. „černé slunce“.⁵¹

Samotný původní emblém tehdy ještě praporu Azov (viz obrázek č. 4) se skládá z mnoha zajímavých částí. Samotný tvar emblému, popřípadě nášivky je poměrně běžný pro ozbrojené složky. Jedná se o tvar štítu. Význam této symboliky tak sahá až do starověku a středověku, kdy byly štíty využívány k obraně. Koneckonců dodnes jsou štíty využívány například ve formě balistických a protiúderových štítů příslušníků pořádkových jednotek po celém světě. Symbol štítu má významný psychologický účinek, jako něco, za co se dá postavit, o co se lze opřít nebo co chrání nějaké jednotlivce či skupinu. Není tak divu, že policejní a vojenské jednotky po celém světě využívají uvedeného obrysu jako podkladu pro tvorbu různých útvárových znaků a nášivek.

Barevné provedení je kombinací černé, bílé a žluté barvy. Černá barva je použita pro obrys emblému a znak vlčí runy v jeho popředí. Černá v heraldice značí pokoru a oddanost, ale i zásadovost a sílu.⁵² Zde je využita hlavně pro zvýraznění znaku vlčí runy proti pozadí. Bílá, tedy heraldicky stříbrná, je zde použita pro nápis popisující název pluku. Ten vychází z místa vzniku Azovu, tedy Azovského moře a Mariupolu, jak uvádí server Wikipedia: „*Název Azov je pravděpodobně odvozen od osídlení oblasti kolem Azova, jejíž název pochází z kipčackého asak nebo azaq tedy nížina.*“⁵³ Další části užívající stříbrnou barvu jsou některé detaily vln ve spodní části pozadí, znak trojzubce, státního znaku

⁵¹ CNN. *A far-right battalion has a key role in Ukraine's resistance. Its neo-Nazi history has been exploited by Putin.* [online]. 2022. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <<https://edition.cnn.com/2022/03/29/europe/ukraine-azov-movement-far-right-intl-cmd/index.html>>.

⁵² VELEBNÝ A FAM. *Heraldický slovník.* [online]. 2020. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://www.velebny.cz/heraldicky-slovník/>>.

⁵³ WIKIPEDIA. *Sea of Azov.* [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sea_of_Azov>.

Ukrajiny v nejspodnější části a černého slunce na pozadí za vlnou. Vybrané znaky budou ze symbolického pohledu dále popsány níže. Žlutou, tedy zlatou barvou je vyhotovené pozadí a modrou jsou vyhotoveny vlny ve spodní části emblému. Jediné problematické symboly z pohledu extremismu jsou zde tzv. „černé slunce“ a „vlčí runa“.

Černé slunce, něm. „*Schwarze Sonne*“, či též „*Sonnenrad*“, neboli „sluneční kolo“ je starobylý evropský symbol, který si přivlastnili nacisté. Vyskytuje se v tradiční symbolice různých kultur, včetně staroseverské a keltské, a má mnoho variant. SA a SS symboliku černého slunce využívali například na podlaze hradu Wewelsburg, který sloužil jako řádový hrad SS (viz obrázek č. 5). To později vedlo k jejímu převzetí neonacisty a vytracení původního významu. Mezi nimi je oblíbená jeho konkrétní verze se dvěma soustřednými kruhy a dvanácti křivými paprsky ve tvaru „vítězných run“ ᚦ.⁵⁴ Právě toto provedení nám napovídá o důvodech jeho využití v emblému. Paradoxní je, že jeho častým používáním se na Ukrajině poměrně rozšířil i mezi lidmi, kteří jeho význam neznají a nelze je tak prvoplánově označit za extremisty.

Dalším jednoznačně extremistickým symbolem obsaženým v původním emblému pluku Azov je tzv. „vlčí hák“, něm. „*Wulfsangel*“. Vlčí hák je starobylý runový symbol, který měl sloužit k odhánění vlků, v Německu byl velmi rozšířený, objevoval se na orientačních kamenech, erbech měst, a dokonce propůjčil své jméno jednomu městu. Nacistické Německo si vlčí hák přivlastnilo a začlenilo jej do divizních znaků jednotek Waffen-SS, zejména 2. tankové divize SS „*Das Reich*“. Následně se stal oblíbeným symbolem neonacistů v Evropě a ve Spojených státech a skupiny jako Aryan Nation jej začlenily do svých znaků.⁵⁵ Při přerodu Azovu do pluku Národní gardy a jeho „rebrandingu“ do politicky únosnější formy byl znak vlčího háku zachován, byl pouze pootočen po směru hodinových ručiček a jednotlivé části byly rozpojeny (viz obrázek č. 6).

⁵⁴ ANTI DEFEMATION LEAGUE. *Hate symbols database – Sonnenrad*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://www.adl.org/resources/hate-symbol/sonnenrad>>.

⁵⁵ ANTI DEFEMATION LEAGUE. *Hate symbols database – Wolfsangel*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://www.adl.org/resources/hate-symbol/wolfsangel>>.

To má, po vzoru amerických vojenských regulí, symbolizovat pohyb vojáka dopředu, tedy tak aby tento symbol nikdy nemohl být spatřen na ústupu.⁵⁶

Vlčí hák používá i další jednotka jmenující se Azov a to 3. samostatná útočná brigáda Azov. Jde o mechanizovanou pěchotu spadající pod pozemní síly ozbrojených sil Ukrajiny, která původně vznikla roce 2022 sloučením jednotek Azov SSO (síly speciálních operací), které tvořily bývalí veteráni praporu Azov.⁵⁷ Důvodem jejího pozdějšího rozšíření v roce 2023 na brigádu byla faktická likvidace původního pluku při obléhání oceláren Azovstal v Mariupolu a potřeba předávat bojové zkušenosti dalším dobrovolníkům. Znak jednotky je opět modernizován (viz obrázek č. 7) nicméně vlčí hák zůstává.

2.1.1.3. Symbolika třetí říše a neonacismu

Ve vyobrazení symboliky spjaté s nacistickou ideologií se na Ukrajinské straně můžeme setkat s dvěma odlišnými skupinami symbolů. První, zobrazující symboliku německou, případně germánskou využívanou za období vlády NSDAP v Německu, používanou většinou silovými složkami jako SS, SA nebo stranou samotnou. Druhou, poměrně odlišnou z pohledu jejího uživatele, je symbolika ukrajinských skupin přímo kolaborujících s Německou říší. Zde autor rozlišuje například Organizaci ukrajinských nacionalistů, kde je její zapojení do konfliktu spornější a spíše nacionalistického rázu, a kolaborující jednotky složené z Ukrajinců jako byla 14. granátnická divize SS nazývaná „Halič“ něm. „Galizien“.⁵⁸

Klasickým příkladem nacistické symboliky, která je jako taková širokou veřejností okamžitě poznávána, je hákový kříž. Ten je používán velmi zřídka. Je to symbol okamžitě identifikovatelný jako extremistický, a tak je používán pouze velice omezenou skupinou lidí, především na okraji společnosti. Někteří, obzvláště pak starší lidé, jej mají například z mládí vytetovaný na těle. Jako zástupce početného výskytu tohoto symbolu uvádí autor fotografii několika ukrajinských vojáků držící dvě vlajky (viz obrázek č. 8). V případě pravé vlajky

⁵⁶ THE VETERANS SITE. *Backwards Flag* [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://blog.theveteranssite.greatergood.com/backwards-flag/>>.

⁵⁷ 3-TIA OKREMA SHTURMOVA BRYHADA. *Pro Bryhadu*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://ab3.army/pro-brigadu/>>.

⁵⁸ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 354-357.

jde o upravenou vlajku německého válečného námořnictva, kde byla zaměněna červená barva z pozadí za žlutou a modrou, barvy ukrajinské vlajky a odstraněn železný kříž z rohu. Levá vlajka pak obsahuje bílé „černé slunce“ na černém pozadí. Černé slunce má také pravděpodobně vytetované na lokti voják v levém rohu, je vidět ale pouze kus. Poslední extremistický symbol, který se na fotografii nachází je „říšská orlice“, tedy státní znak třetí říše, pouze je opět dodaná symbolika Ukrajinské státnosti – trizub. To je státní znak Ukrajiny vycházející z pečeti používané Rurikovci za doby Kyjevské Rusi.⁵⁹ Ten je zaměněn za hákový kříž, který je obvykle zasazen doprostřed věnce z dubového listí, který nese orlice. Na tomto symbolu je dobře vidět rozdíl v symbolice, který jsem se snažil již dříve nastínit. Je zde využívána symbolika orlice specifická pro Německo. Pokud by šlo o klasický nacionalistický symbol Ukrajiny, byl by zde nejspíš sokol.

Nejlepší příklad symboliky 14. divize Waffen SS je jeho znak (viz obrázek č. 9). Na této zdrojem upravené fotografii můžeme opět vidět ukrajinského vojáka, tentokrát s nosičem balistických plátů osazeným několika nášivkami. Právě jedna z nich, zlatomodrá se lvem na zadních a třemi korunkami je znakem 14. divize. Tento znak vychází z historických znaků používaných především na západě Ukrajiny, historicky to byl znak Haličsko-Volyňského království. Například ve Lvově se stal zlatý lev spolu se zlatou branou městským znakem.⁶⁰

Poslední symbolika, která je v této kapitole uvedena, je nášivka s nápisem obsahující runy SS a nápis „Galizien“ na zádech. (viz video č. 1) Nejlépe je tento nápis vidět v čase 1:19, kdy je muž otočený zády ke kameře. Co je ale zajímavé, je povolání příslušníka ozbrojených sil, který ji takto veřejně, dokonce při natáčení pro zahraniční zpravodajskou agenturu, nosí na zádech. Dle druhé nášivky, která je umístěna hned pod tou první, je zřejmé, že tento muž je příslušníkem Služby bezpečnosti Ukrajiny (SBU). Tato služba je hlavní ukrajinskou civilní kontrarozvědkou. V současném bojovém stavu samozřejmě

⁵⁹ UKRAINE UA. *trident-tryzub*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <<https://ukraine.ua/stories/trident-tryzub/>>.

⁶⁰ FLAGS OF THE WORLD. *Lviv*. [online]. 2018. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <<https://www.crwflags.com/fotw/flags/ua-lv-lv.html>>.

i tato služba, vzhledem ke svým personálním možnostem, vykonává bojové úkoly na frontě i v týlu.⁶¹

2.1.2. Levicový extremismus

Historický problém, který má Ukrajina s komunismem zapříčiňuje, že tradiční levicově extremistická uskupení socialistického typu nejsou moc oblíbená. Symbolika komunismu a prosovětské narativy tak prakticky nejsou na této straně přítomny. Symbolika, která se ale na ukrajinské straně v menší vyskytuje, je ta anarchistická.

2.1.2.1. Anarchistická symbolika

Stejně jako u pravicových extremistů, tak i u anarchistické části levicově extremistického spektra se s útokem Ruské federace na Ukrajinu přihlásili někteří její členové jako dobrovolníci do různých součástí ukrajinských ozbrojených sil. Sebou si pak přinesli i svoji symboliku a pózujíce v uniformách na sociálních sítích, jí prezentují. Z jejich komentářů k celému konfliktu vyplývá, že berou Ruskou federaci jako imperiálního agresora a služba v armádě se tak v tomto případě slučuje i s jejich ideologickými postoji. S faktem, že je ukrajinská armáda často napojená na pravicově extremistická uskupení, se dle svých slov vypořádali společným cílem, a to boje s imperialismem a diktátorstvím, spatřovaným v režimu Vladimira Putina.⁶² V tom autor práce spatřuje možné naplnění vize budoucnosti levicových hnutí předestřené v práci Jennifer Varriale Carson, která uvádí jako jednu z možností jejich budoucího směřování dočasná spojení s krajně pravicovými uskupeními.⁶³

Jednou z takových anarchistických skupin je „Rev Dia“ („*Revoljucijna dija*“, čes. „Revoluční akce“). Jde o skupinu působící především v Bělorusku a na Ukrajině. Skupina byla založena v roce 2005 v Minsku a vznikla z libertariánsko-komunistického hnutí Autonomní akce, později se však stala samostatnou organizací zaměřenou na přímou akci a anarchoaktivismus. Rev

⁶¹ SLUŽBA BEZPEKY UKRAJINY. *Istoriia SBU*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <<https://ssu.gov.ua/istoriia-ssu>>.

⁶² REV DIA. *Navishho anarhisti jdut na vijnu?*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<https://revdia.org/2022/03/13/navishho-anarhisti-jdut-na-vijnu/>>.

⁶³ CARSON, Jennifer Varriale. Left Wing Terrorism: From Anarchist to the Radical Environmental Movement and Back. In *The handbook of criminology of terrorism* [online]. Eds. Gary LaFree a Joshua D. Freilich, 2016. ISBN 9781189923989. Dostupné z: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781118923986>> s. 320.

Dia provádí aktivity, jako jsou graffiti, transparenty a útoky na neonacistické osobnosti.⁶⁴ Několik jejich členů vstoupilo do jednotky Teritoriální obrany Ukrajiny, která se profiluje jako antifašistická a anarchistická, kde se snaží bojovat proti ruské rozpínivosti.⁶⁵

Na tomto příspěvku (viz obrázek č. 10) je patrná propaganda, kterou skupina produkuje. Na pozadí se zde nachází temný mlžný les a podobizna Nestora Machny, slavného ukrajinského anarchisty bojujícího proti bolševikům v Ruské občanské válce.⁶⁶ V popředí se pak nachází maskovaný anarchist s puškou typu Kalašnikov na rameni. Nápis v dolní části „SMERT IMPERIALIZMU! BORITSJA Z KOZHNYM DIKTATOROM!“ v češtině znamená: „SMRT IMPERIALISMU! BOJUJTE PROTI KAŽDÉMU DIKTÁTOROVI!“. Uprostřed pod nápisem je pak znak anarchismu (Velké tiskací písmeno A uprostřed písmena O – kruhu). „Význam obou písmen je odvozen od anglických slov anarchism – anarchismus a order – pořádek, dohromady pak anarchismus je pořádek.“⁶⁷ Celý obrázek je laděn do tří barev, pro anarchismus typickou černou a poté bílou a červenou. Z psychologického hlediska má tato kombinace za účel v divákovi vyvolat pocity pýchy vzhledem k organizaci a bojovnou náladu. To se také skupině daří, za dobu své existence provedla vícero fyzických útoků na své nepřátele (viz video č. 2)

Další vybranou symbolikou je design samolepky z internetových stránek Rev Dia (viz. Obrázek č. 11). Jde o poměrně tradičně pojatou levicovou symboliku zobrazující boj proti kapitalismu symbolizovaným mračícím se obtloustlým člověkem v obleku a klobouku, tzv. cylindru. Ten drží v levé ruce pytel se znakem pro americký dolar a pravou rukou si zakrývá stělné rány na hrudi. Proti němu, na obrázku vlevo, stojí skupina svou maskovaných anarchistů střílejících po zmíněném muži z palných zbraní. Oba nesou

⁶⁴ THE MODERN INSURGENT. *Revolutionary Action (Rev Dia)*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://www.moderninsurgent.org/post/revolutionary-action-rev-dia-rd>>.

⁶⁵ INSTAGRAM. *Revoliutsijna Dija*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://www.instagram.com/p/Cae8n8HAazI/>>.

⁶⁶ THE NESTOR MAKHNO ARCHIVE. *Čeština*. [online]. 2010. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://nestormakhno.info/czech/index.htm>>.

⁶⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Kriminální a extremistická symbolika a tetování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-902-7. s. 169

na ramenou vlajku spojovanou s anarchosyndikalismem.⁶⁸ V pozadí je opět znak anarchismu, tentokrát v červené barvě a popředí, kromě odkazu na stránky Rev Dia, vévodí červený nápis „DOLYA ODNA – KLASOVA VIYNA!“ v překladu „JEDEN OSUD – TŘÍDNÍ VÁLKA“. Karikované postavy „zlého kapitalisty“ je zde využito jako symbolu nepřítele, proti kterému je třeba bojovat. Třídní boj je v nápisu v popředí charakterizován jako nevyhnutelná eventualita, která musí být naplněna. Tato symbolika tak má vyvolávat burcující pocity a pocity znechucení nad představou kapitalisty utiskujícího svým hromaděním bohatství proletariát.

2.2. Ruská federace

Na ruské straně se výrazně objevují nacionalistické a imperialistické symboly, které ospravedlňují vojenskou intervenci a územní expanzi. Anexi Krymu v roce 2014 doprovázelo používání historických narativů oslavujících minulou imperiální slávu Ruska, odkazujících na carskou a sovětskou éru.

Ruská federace jako jeden ze svých cílů a důvodů pro plnohodnotnou invazi 24. února 2022 uvedlo nutnou „denacifikaci“ Ukrajiny (viz video č. 3). Je proto potřeba se podívat i na ruskou stranu a hledat případné pokrytectví v případě využívání symboliky fašismu a nacismu v jejich vlastních řadách.

2.2.1. Pravicový extremismus

Tak jak na ukrajinské straně většina pravicově extremistické symboliky pochází od dobrovolnických jednotek vzniklých z nacionalistických stran a hnutí, tak na té ruské se jedná o současné a bývalé žoldáky a jednotky separatistických republik. U nich je nejvíce rozšířené využívání symboliky třetí říše a neonacismu. Rovněž právě na ruské straně vzniklo mnoho nových extremistických symbolů, které se zapsaly do historie.

2.2.1.1. Batalion Sparta

Jde o vojenské uskupení Doněcké lidové republiky o velikosti praporu, vykazující silné nacionalistické rysy. Symbolem je v tomto případě znak batalionu (viz obrázek č. 12) Ten se skládá z carské, černo-žluto-bílé vlajky na pozadí a dvojitý invertovaný červený tvar blesku ve tvaru písmene M v popředí. Název a tvar blesku ve znaku odkazují na „*Orden Sparta*“, česky „Řád

⁶⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Kriminální a extremistická symbolika a tetování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-902-7. s. 170.

Sparta“, jednu z frakcí ze série knih METRO spisovatele Dmitrije Gluchovského. Tato fiktivní frakce se vyznačuje militantním přístupem k životu ve stylu spartánských válečníků.⁶⁹ Využívání barev carské vlajky je v Ruské federaci spojeno většinou s pravicově extremistickými skupinami. Například Vladimir Zhirinovskij (již zemřelý bývalý ruský politik a člen ruské opoziční Liberálně-demokratické strany) navrhoval, aby tato vlajka byla používána jako státní vlajka Ruské federace.⁷⁰ Blesky zde, kromě vytvoření písmene „M“, symbolizují sílu, moc a energii, případně zásah „vyšší síly“. Poslední součástí znaku této jednotky je rozrušený bílý vlk pokrytý krví, který jako by trhal znak a prostupoval jím k pozorovateli. Znak se používá i bez něj, hlavně pro jednoduchost provedení, kdy by například výroba nášivek i s vlkem byla drahá a zdlouhavá. Celkově symbolika této jednotky odkazuje na ruskou imperiální minulost a snaží se distancovat od té sovětské a demokratické. Nevyužívání státní vlajky Ruské federace je historickým revisionismem, kterým dává skupina najevo, kdy byly „staré dobré časy“.

2.2.1.2. Svatojiřská stuha

Barevná kombinace používaná za carského Ruska na řádu sv. Jiří, nejvyššího možného vyznamenání (viz obrázek č. 13). Za druhé světové války se vrátila a byla používána pro označení jednotek, které se vyznamenaly v boji a dostaly čestné označení „gardová“. V současnosti bývá využívána ve formě stuhy k uctění padlých vojáků (obdoba na západě používaného květu vlčího máku), především pak ale jako projev nacionalismu vůči vlasti. V současném konfliktu na Ukrajině ji používají zejména ruské jednotky k označení vozidel a osob. Mimo ruské prostředí pak je používána jako symbolika podpory Ruska, především v rusko-ukrajinském konfliktu.⁷¹

2.2.1.3. Vlajky

Vlajky označitelné za extremistické jsou vlajky separatistických republik a Ruská imperiální vlajka.

⁶⁹ METROPEDIJA. *Orden*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://metro.fandom.com/ru/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%B4%D0%B5%D0%BD>>.

⁷⁰ LENTA RU. *Zhirinovskij predlozhil vernut' Rossii "imperskiy" flag*. [online]. 2011. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://lenta.ru/news/2011/04/18/empire>>.

⁷¹ MILITARYARMS RU. *Georgiyevskaya lenta*. [online]. 2019. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://militaryarms.ru/znaki-otlichiya/georgiyevskaya-lenta/>>.

Vlajky samozvané Doněcké lidové republiky (viz obrázek č. 14) a Luhanské lidové republiky (viz obrázek č. 15), obou separatistických entit na východě Ukrajiny, jsou si nápadně podobné. Obě mají prostřední tmavě modré pole s vodorovným pruhem černé, červené a světle modré barvy. Modrá barva symbolizuje oblohu a rozlehlé prostory ukrajinské krajiny a představuje naději, svobodu a nezávislost. V kontextu separatistických republik také symbolizuje touhu po autonomii a sebeurčení. Černá barva je často spojována s truchlením a vzpomínkami a znamená oběti, které byly přineseny při prosazování nezávislosti. Může také představovat sílu, odolnost a vzdor vůči vnímanému útlaku nebo nespravedlnosti. Červená barva, která je historicky spojována s odvahou, obětavostí a krveprolitím, symbolizuje boje a oběti v úsilí o nezávislost a suverenitu. Může také evokovat představy revoluce a odporu proti domnělé tyranii nebo vnějším zásahům. Tyto barvy společně vyjadřují pocit solidarity, vzdoru a odhodlání příznivců separatistického hnutí na východě Ukrajiny. Představují touhu po autonomii, uznání a právu určovat svou vlastní budoucnost bez vnímaného útlaku ze strany ukrajinské vlády.

Novorusko byla konfederace separatistických republik existující krátce mezi roky 2014 a 2015. Její bojový prapor je ale základem pro další, stále užívanou symboliku, proto je stále relevantní. Bojový prapor Novoruska (viz obrázek č. 16) je obdélníkový červený panel se dvěma šikmými modrými pruhy, které tvoří Ondřejský kříž.⁷² Nápadně tak připomíná vlajku, který je v dnešní době používána jako znak americké Konfederace, separatističtí představitelé ale takovou možnost vyloučili s tím, že vlajka odkazuje na prapory používané kozáky, kteří v 18. století bránili Novorusko.⁷³

Poslední, ruská imperiální vlajka, je tvořena vodorovnými pruhy černé, bílé a žluté barvy. (viz obrázek č. 17) Černá vychází z barvy dvouhlavého orla na ruském státním znaku. Zlatá podle jedné verze představuje pole, na němž je dvouhlavý orel zobrazen a podle jiné samotného orla v byzantské heraldické

⁷² DNR TODAY. Podpisan zakon o voinskom znameni Vooruzhennykh Sil Novorossii. [online]. 2014. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://web.archive.org/web/20141014151934/http://dnr.today/news/oleg-carev-podpisal-zakon-o-voinskom-znameni/>>.

⁷³ KYIV POST. *Ukraine News One: 'Novorossiya' flag appears uncannily like 'Dixie'*. [online]. 2014. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://archive.kyivpost.com/multimedia/video/ukraine-news-one-novorossiya-flag-appears-uncannily-like-dixie-video-351384>>.

tradici. Bílá barva je tradičně spojována se svatým Jiřím Vítězným a symbolizuje věčnost a čistotu.⁷⁴ Společně tyto barvy mají ztělesňovat vznešenost, autoritu a ambice ruského impéria.

2.2.1.4. Písmena Z, O, V

Symbolika písmen Z, O a V je typickým příkladem nově vytvořeného symbolu. Před konfliktem samotným konotace s ruskými silami neexistovala a až v jeho průběhu, hlavně na začátku, se postupně vyvinula do dnešní formy jejich vnímání.

Při přechodu ukrajinských hranic byla na naprosté většině ruské techniky namalována různá písmena a tvary. Podle všeho se jednalo jen o rozlišení různých směrů fronty a o odlišení od techniky ukrajinské, která je díky společné sovětské minulosti takřka totožná. (viz obrázek č. 18) Jak už to ale bývá, tak lidé začali vymýšlet, co by konkrétně tato tři písmena mohla znamenat. Obzvláště písmeno Z bylo opředeno mnoha teoriemi původu, mezi nejoblíbenější patřila například vysvětlení, že jde o zkrácená sousloví „*za pabjedu*“ (česky „za vítězství“) nebo „*zadača budet vypolnena*“ (česky „úkol bude dokončen“). Podobných vysvětlení se dočkala i ostatní používaná písmena.

V Rusku tyto symboly začaly žít vlastním životem a postupně se z nich staly ikony souhlasu s invazí. Nejdříve si je s tímto podtextem šířili sami Rusové po internetu a postupně pronikly i do médií a na oficiální státní akce. Až překvapivě rychle si také ruští vojáci obstarali nášivky s těmito písmeny.

Na příkladu ruského atleta Ivana Kuljaka, který byl diskvalifikován za nalepení symbolu „Z“ z lepicí pásky při stání vedle ukrajinského atleta na stupni vítězů v Kataru, je patrné, že tato symbolika dalece přesáhla hranice Ruské federace i Ukrajiny.⁷⁵

2.2.1.5. Symbolika třetí říše a neonacismu

Mnoho symbolů užívaných vojáky přímo odkazuje na nacistickou ideologii. Obzvláště pak mezi speciálními jednotkami, vojenskými kontraktory, mimo jiné z tzv. „Wagnerovy skupiny“ a dobrovolnických jednotek separatistických republik.

⁷⁴ TASS. Novorossiia v kachestve ofitsial'nogo flaga vybrala imperskiy trikolor. [online]. 2014. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1377552>>.

⁷⁵ RADIO FREE EUROPE. *Russian Gymnast Banned For One Year For Wearing Pro-War 'Z' Symbol*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://www.rferl.org/a/russia-gymnast-banned-z-symbol/31856471.html>>.

Poslední jmenovaná uskupení mají dle autorova pozorování nejvyšší zastoupení proruských neonacistů a ultranacionalistů. Tato uskupení bojují na území východní Ukrajiny nejdéle a v prvních letech horké fáze konfliktu mezi Ukrajinskými ozbrojenými složkami a separatisty (od roku 2014) nalákala mnoho těchto jedinců nejen původem z Ruska na vidinu hrdinství, dobrodružství a dobrého výdělku. Jedná se tak i o velmi zkušené veterány.

Používají například různé verze staroslovanského symbolu kolovratu, runy, valknut a některou symboliku nespojovanou obecně s nacionalismem, ale konkrétně s nacismem, tedy symbolikou z dob druhé světové války.

Skupina „Rusič“, DŠRG Rusič (Sabotážní, útočná, průzkumná skupina Rusič), kterou vede Alexej Milčakov a která působí v rámci skupiny Wagner, bojuje po boku proruských sil v oblasti Donbasu na východě Ukrajiny od roku 2014. Skupina byla založena v roce 2009 a prováděla průzkumné a sabotážní operace, přičemž sehrála významnou roli v klíčových bojích, například na letišti v Luhansku a na mezinárodním letišti v Doněcku.⁷⁶ Kvůli svému zapojení do konfliktu čelí Rusič za své činy mezinárodním sankcím, přičemž jeho velitelé Alexej Milčakov a Jan Petrovskij byli zařazeni na sankční seznamy USA.⁷⁷ V srpnu 2023 byl Petrovskij zadržen ve Finsku, což přimělo Rusič k tomu, aby ruské vládě vyhlásila ultimátum ohledně jeho propuštění.⁷⁸

Na fotografii (viz obrázek č. 20) lze vidět nášivku, kterou členové skupiny Rusič nosí na pravém rameni. Je v polním provedení, proto je její pozadí zelené místo černé, která je na oficiálním znaku skupiny (viz video č. 4). Horní část obsahuje název skupiny na poli v obrácené imperiální vlajce, jde o vlajku navrhovanou tehdejším mluvčím samozvaného Novoruského parlamentu Olegem Carjovem, který k tomu uvedl následující: „*Republika vznikla na území, které bylo součástí ruského impéria, když existovalo carské Rusko a lidé se*

⁷⁶ BBC UKRAINA. *Runy, pravoslavia ta heorhiivski strichky. Shcho vidomo pro neonatsystiv u rosiiskii armii.* [online]. 2022. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61668126>>.

⁷⁷ UNITED STATES DEPARTMENT OF THE TREASURY. *Russia-related Designations; Issuance of Russia-related General License and Frequently Asked Questions; Zimbabwe-related Designation, Removals and Update; Libya-related Designation Update.* [online]. 2022. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://ofac.treasury.gov/recent-actions/20220915>>.

⁷⁸ REUTERS. *Finland's supreme court blocks extradition of Russian terrorism suspect to Ukraine.* [online]. 2023. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://www.reuters.com/world/europe/finlands-supreme-court-blocks-extradition-russian-terrorism-suspect-ukraine-2023-12-08/>>.

v referendu vyslovili pro připojení k ruskému světu. Z tohoto důvodu se komise usnesla na variantě, která je spojena s vlajkou Ruského impéria.⁷⁹ V případě Rušiče tak jde o symboliku podporující separatistické republiky, pro které od roku 2014 na východě Ukrajiny bojovali, a přeneseně potom také odkazující na imperiální minulost Ruska.

Uprostřed emblému nalezneme symbol kolovratu. Kolovrat je druh svastiky používaný v současnosti různými skupinami usilujícími o zachování staroslovanského předkřesťanského náboženství a panslovansky zaměřenými nacionalistickými uskupeními. Je považován za prastarý slovanský symbol slunce, ve skutečnosti ale nejspíše vůbec není specificky slovanský. Svastika je vykládána jako symbol pohybu, vývoje, věčnosti, rytmicky plynoucího času měřeného sluncem a jako znak přinášející zdar a ochranu před zlem. V tomto případě je zdvojená pro zvýšení účinku. Symbol obdobný modernímu zobrazení kolovratu se objevuje na archeologických nálezích po celé Evropě.⁸⁰

U posledního z příkladů využívání symboliky skupinou Rusič je nahlíženo do světa rituálů. Na fotografii (viz obrázek č. 21) je vidět v pozadí shromáždění bojovníků skupiny Rusič v nočním lese okolo velkého ohně. V popředí je hořící hranice uvnitř kamenného kruhu s čtyřmi přilehlými zalomenými rameny zobrazujícími pravotočivou svastiku. Samotná skupina nevedla, o jakou situaci se jedná, ale z kontextu jejich jiných příspěvků se dá vyvodit, že jde o nějakou formu obřadu zahrnující oheň. Obřady zahrnující oheň jsou velmi oblíbené, často jde o iniciační rituály vítající nové členy do skupiny, jako tomu bývá například u skládání skautského slibu.⁸¹ Je to transformační prvek, symbolizující změnu, očištění a vitalitu života, často spojený se sluneční energií a božským zásahem. Teplo a světlo ohně představují vedení, poznání a osvětlení, odhánějící temnotu nevědomosti a strachu.⁸²

⁷⁹ LENTA RU. *Tsarev predstavil flag Novorossii*. [online]. 2014. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://lenta.ru/news/2014/08/13/flag/>>.

⁸⁰ VLASATÝ, Tomáš. *Projekt Forløg: Reenactment a věda Hledání původu „kolovratu“*. [online]. 2018. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.sagy.vikingove.cz/hledani-puvodu-kolovratu/>>. ISSN 2788-3000.

⁸¹ SKAUTI KOMÁROV. *Historie skautského slibu*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.skautikomarov.cz/zajimavosti-skautsky-slib/>>.

⁸² SYMBOLOPEDIA. *Symbolika a význam ohně*. [online]. 2023. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://symbolopedia.com/cs/fire-symbolism-meaning/>>.

2.2.2. Levicový extremismus

2.2.2.1. Symbolika Sovětského svazu

Autor záměrně uvádí jmenovitě Sovětský svaz, a ne komunismus v širším smyslu ideologie, vysledoval totiž, že ruští vojáci ultralevicovou symboliku nevyužívají, protože by tuto ideologii sami vyznávali, ale pro pozitivní vzpomínky na Sovětský svaz, resp. Rusko ve své největší síle jako světové mocnosti. Na tuto vzpomínku se tolik upínají, že přecházejí zločiny komunismu a neřeší, kolik toho v jejich zemi napáchal. Celkově je v současné ruské společnosti znevažování období komunismu velké tabu (alespoň mainstreamově), jak se dá doložit například na kauzách známých v Česku, jako je pomník Vlasovcům⁸³ nebo stav hrobů legionářů v Rusku.⁸⁴

Obzvláště na vojáky bojující a padlé za druhé světové války jsou Rusové velmi citliví a státní ideologie toho hojně využívá při všemožných přehlídkách a jiných příležitostech. Pro Rusy je Den vítězství stejně důležitý jako pro Američany Den nezávislosti.

Z těchto důvodů se komunistická symbolika hojně objevuje po celém bojišti. Mezi nejčastější patří rudá vlajka Sovětského svazu se srpem a kladivem. Mnoho vojáků si na své uniformy připevňuje nášivky s touto vlajkou (viz obrázek č. 22) nebo ji používají jako vlajku vyvěšovanou na obrněnou techniku. Popisovaný voják je generálmajor Vladimir Selivjorstov, který byl zřejmě po neúspěšném pokusu o puč žoldnéřské skupiny tzv „Wagnerovců“ odstaven z pozice velitele 106. gardové výsadkové divize.⁸⁵ Sovětská vlajka vychází původně ze symbolu spojeného s francouzskou revolucí. Jednoduchý rudý prapor byl v 19. století spojován se socialistickými hnutími a protesty po celé Evropě; zejména byl přijat jako oficiální vlajka Pařížské komuny v roce 1871. Po vítězství marxisticko-leninských sil v Rusku se však začal více ztotožňovat

⁸³ NOVINKY. *Pomník rozporuplným vlasovcům? Ani historici nejsou zajedno*. [online]. 2019. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/historie-pomnik-rozporuplnym-vlasovcum-ani-historici-nejsou-zajedno-40305354>>.

⁸⁴ ČT24. *Kosti českých legionářů leží v Samaře na skládce. Rusko o hroby nepečuje tak, jak se zavázalo*. [online]. 2019. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kosti-ceskych-legionaru-lezi-v-samare-na-skladce-rusko-o-hroby-nepecuje-tak-jak-se-zavazalo-58804>>.

⁸⁵ RADIO FREE EUROPE. *Telegram-kanaly soobshchili ob uvol'nenii generala Selivjorstova*. [online]. 2023. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.svoboda.org/a/telegram-kanaly-soobschili-ob-uvolnjenii-general-a-selivjostrova/32504984.html>>.

s komunistickými hnutími a sociálnědemokratické strany často hledaly jiné symboly. Vlajka se postupně vyvíjela a kodifikace došla schválením sovětské ústavy 31. ledna 1924, kdy se přidaly symboly srpů, kladiva a hvězdy. Srp a kladivo zde představovaly dělníky a rolníky a hvězda symbolizovala konečný cíl revoluce – celosvětové komunistické vítězství.⁸⁶ Co ještě vlajka na rameni generálmajora obsahuje, je rusky psaný nápis „SSSR“ provedený zlatou barvou stejně jako další detaily.

Méně časté, ale neméně důležité, jsou potom repliky „Praporu vítězství“, rus. „*Znamja pobedy*“ (prapor vztyčený v roce 1945 nad říšským sněhem po jeho dobytí sovětským vojskem). Ty se často objevují, pokud je obsazeno nějaké významné místo, jako v případě obsazení Chersonu v roce 2022 (viz video č. 5). Další využití pak nacházejí ve formě nášivky (viz obrázek č. 23). Prapor vítězství, zhotovený v bojových podmínkách sešitím několika rudých ubrusů, je oficiálním symbolem vítězství Sovětského svazu nad nacisty během druhé světové války. Je také jedním z národních pokladů, dokonce zákonem chráněný, musí být vždy zabezpečen a přístupný veřejnosti. Nápis v cyrilici zní: „150 str. ordena Kutuzova II st. idritsk. div. 79 S. K. 3 U. A. 1 B. F.“. Přeloženo a se zkratkami změněnými podle jejich odkazů znamená nápis na praporu: „150. střelecký řád Kutuzova 2. třídy Idritská divize 79. střelecký sbor 3. úderná armáda 1. běloruský front.“⁸⁷

V souvislosti se sovětskou symbolikou je také třeba uvést událost, kdy si ukrajinská seniorka Anna Ivanovna z předměstí Charkova spletla příchozí ukrajinské vojáky s ruskými a přišla je přivítat se sovětskou vlajkou v ruce. Ti jí vlajku vzali a pošlapali (viz video č. 6). Aniž by o to nejspíš stála, stala se tato důchodkyně hvězdou Ruské propagandy, od které dostala přezdívku „Babushka Z“. Na její počest byla dokonce v okupovaném Mariupolu slavnostně odhalena socha (viz obrázek č. 24).

⁸⁶ ENCYCLOPEDIA BRITANNICA. *Flag of Union of Soviet Socialist Republics*. [online]. 2016. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/topic/flag-of-Union-of-Soviet-Socialist-Republics>>.

⁸⁷ NOVINKY. *Jak se rodila slavná fotografie vojáka s vlajkou nad Reichstagem*. [online]. 2010. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-jak-se-rodila-slavna-fotografie-vojaka-s-vlajkou-nad-reichstagem-30525>>.

3. Projevy podpory stranám konfliktu

Rusko-ukrajinský konflikt vyvolal velmi silné nálady po celém světě. Kvůli velikosti obou států a jejich vazbám na celý svět (jako je například vývoz obilí z Ukrajiny nebo ropných produktů z Ruska), tento konflikt více či méně ovlivnil celou zeměkouli. Vzdálenost od místa bojů pak určuje, jak moc je konflikt pro danou zemi důležitý. Zvláště v zemích, které poskytují vojenskou, ekonomickou nebo humanitární pomoc Ukrajině, je téma tohoto konfliktu velmi výbušné a dělí společnost. V zemích bývalého „východního bloku“ se také přidávají historické zkušenosti vývoje po 2. světové válce a společné kulturní a osobní vazby a vzniká tak spletitá a nepřehledná společenská situace nahrávající ovlivňování, politickým bojům, ale i skutečné hybridní válce. V této kapitole práce proto uvede jednotlivé významné projevy podpory stranám konfliktu se zaměřením na symboly k tomu využívané. V první podkapitole se pak zaměří přímo na území České republiky a tuzemská politická stanoviska a postoje veřejnosti. Druhá kapitola v krátkosti uvede téma v jiných státech světa.

3.1. Projevy podpory v České republice

Česká republika jako stát s historickými zkušenostmi s invazemi na jeho území, poměrně blízkou polohou vůči bojujícím stranám a početnými národnostními menšinami pocházejícími z Ruské federace a Ukrajiny, je místo jako stvořené pro střet názorů na tento konflikt. Existuje samozřejmě celé spektrum názorů, to ostatně potvrzují i statistické údaje, kde se dlouhodobě, jako u mnoha dalších témat (např. řešení koronavirové krize), společnost dělí na dvě podobně velké poloviny. Názory se samozřejmě v průběhu času mění a statistiky se posouvají na jednu či druhou stranu, ale rozdělení společnosti zůstává a projevuje se u každého závažnějšího politického problému.

Na následujících řádcích tak práce vybírá mediálně známé a zdokumentované situace, kdy se projevila podpora ruské či ukrajinské straně konfliktu se zvláštním zaměřením na užitou symboliku. Ta nemusí být nutně extremistická sama o sobě, často i samotná vyjádření podpory mohou být označena za trestné činy a jako taková stíhána. Protože se v této podkapitole práce zaměřuje konkrétně na Českou republiku, je třeba vymezit právní situaci,

kteřá souvisí s podporou jedné ze stran. Specifická situace je u podpory Ruské federace, která byla Evropským parlamentem označena za stát sponzorující terorismus⁸⁸, na státní úrovni pak Ruskou federaci odsoudila Poslanecká sněmovna svým usnesením č. 421 současný režim jako teroristický.⁸⁹ Navíc byly na Ruskou federaci a některé konkrétní osoby uvaleny sankce, a to opět jak na mezinárodní, tak na státní úrovni.⁹⁰ Tyto skutečnosti poté umožňují Policii ČR a dalším bezpečnostním složkám učeněji bojovat proti konkrétním projevům podpory některým subjektům jako je například tzv. „Wagnerova skupina“.

Na následujících řádcích práce uvede konkrétní příklady podpory jednotlivým stranám a formu, jakou je s nimi nakládáno.

3.1.1. Demonstrace „Česká republika na 1. místě“ 6. 5. 2023

Protivládní demonstrace organizovaná Ladislavem Vrábem, zakladatelem politického hnutí „Plán Česká republika na 1. místě!“⁹¹ v médiích často označovaným za člena dezinformační scény⁹², byla naplánována na 6. 5. 2023 od 14 hodin a měla deklarovaný cíl bojovat „společně za mír a svobodu“ (viz obrázek č. 25). Ta probíhala v poklidu a skládala se ze dvou částí, části pořádané na Václavském náměstí s pódiem a příspěvky a druhou částí, pochodem na Malostranské náměstí. Na část pořádanou na Václavském náměstí dorazili i odpůrci demonstrace (podporovatelé Ukrajiny). Po celou dobu trvání této demonstrace bylo k vidění mnoho různé symboliky obou stran. (viz video č. 7) Na straně proruské můžeme vidět například vlajky Ruské federace, vlajky Sovětského svazu nebo vlajky s logem Komunistické strany Čech a Moravy.

⁸⁸ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 23. listopadu 2022 o uznání Ruské federace za stát sponzorující terorismus (2022/2896(RSP)). [online]. 2022. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0405>>.

⁸⁹ 421 USNESENÍ Poslanecké sněmovny ze 45. schůze ze dne 15. listopadu 2022. [online]. 2022. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=220383&pdf=1>>.

⁹⁰ FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. *Aktuálně o sankcích*. [online]. 2010. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <<https://fau.gov.cz/aktualne-o-sankcich>>.

⁹¹ MV ČR. *seznam politických stran*. [online]. 2024. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/vypis_Rejstrik.aspx?id=605>.

⁹² SEZNAM. *Kdo v Česku vydělává na strachu lidí?*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-kdo-v-cesku-vydelava-na-strachu-lidi-232386>>.

Specifickou extremistickou symbolikou, která na videu není zřejmá, je soubor symbolů, který u sebe měl účastník demonstrace Jakub Jašek (viz obrázek č. 26). Na fotografii je jmenovaný otočený zády k fotografovi, přes ramena má položenou českou vlajku, na hlavě zimní čepici s ruskou trikolorou a na zádech batoh se zmiňovanou symbolikou. Jedná se, jak o poměrně neškodné symboly jako je nášivka se zuřivým medvědem a placky zobrazující českého premiéra Petra Fialu (jakkoliv je onen medvěd nejspíše další odkaz na Rusko), tak i symboly problematické z hlediska extremismu, těmi jsou Svatojiřské stuhy ovázané okolo několika míst na batohu Jakuba J. a nášivka zobrazující znak tzv. „Wagnerovy skupiny“. Tyto symboly byly na místě Policií České republiky vyhodnoceny jako naplňující skutkovou podstatu trestného činu a Jakub J. tak byl na místě zadržen. Je nutné dodat, že kvůli obdobnému činu, kdy na demonstraci přišel s nášivkou Wagnerovy skupiny a nášivkou s písmenem Z, již v té době bylo proti Jakobovi J. vedeno trestní řízení. Nyní je již známý pravomocný rozsudek soudu, který shledal Jakuba J. vinným z přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia a uložil mu půlroční trest odnětí svobody s podmíněným odkladem na dva a půl roku.⁹³

Na straně odpůrců demonstrace, tedy podporovatelů Ukrajiny se shromáždilo několik desítek lidí v horní části Václavského náměstí okolo Národního muzea. Sebou měli vlajky Evropské unie, Ukrajiny, Severoatlantické aliance, České republiky nebo Spojených států amerických. Další vlajkou zastoupenou na místě byla vlajka autorovi neznámé skupiny ve formě černého pozadí s bílou barvou provedeným obrysem hlavy kočky a okem v trojúhelníku. Dalším výskytem vlajky této domnělé skupiny je rameno jednoho z účastníků demonstrace, na kterém má ve stejném provedení nášivku a nad ní nášivku s nápisem „illuminati“ (viz video č. 7), v čase 5:40. Další symboliku pak také neslo tričko jedné proukrajinské podporovatelky na videu patrné v čase 5:31. Jde o tričko prodávané na e-shopu webu [zapojmeukrajinu.cz](https://eshop.zapojmeukrajinu.cz)⁹⁴ (viz. obrázek č. 27).

⁹³ IROZHLAS. *Na demonstraci chodil s nášivkou s logem wagnerovců, soud uložil muži podmínku*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jakub-jasek-obvodni-soud-wagnerovci-nasivka-podminka-demonstrace_2312061159_elev>.

⁹⁴ NADAČNÍ FOND PRO UKRAJINU. *Trička a dárky*. [online]. 2024. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://eshop.zapojmeukrajinu.cz/>>.

Je zde vyobrazená karikatura sovětské vlajky s kladivem obráceným na opačnou stranu a nápisem „Chcimíři všech zemí, vyližte si prdel“. Toto slovo „chcimír“ je hanlivé označení, které se vžilo mezi některými podporovateli Ukrajiny pro zastánce mírového řešení rusko-ukrajinského konfliktu (nemusí jím být označováni jen přímí podporovatelé Ruské federace ale i lidé, kterým např. nevadí územní ústupky za cenu míru) a vychází ze spojení slov „chci“ a „mír“.

3.1.2. Vlajka Siče na Demonstraci „Česko proti bídě“ 11. 3. 2023

Jde o demonstraci, na které se část demonstrantů po vyzvání aktivistou Jaroslavem Popelkou snažila dostat do budovy Národního muzea, aby zde mohli strhnout vyvěšenou ukrajinskou vlajku⁹⁵. Této demonstraci se práce nevěnuje jako celku, ale pouze její konkrétní části, výskytu vlajky 49. pěšího praporu „Karpatská Sič“. Tuto vlajku na demonstraci přinesl streamer Pavel Trávníček. (viz obrázek č. 28). Prapor vznikl v roce 2022 jako odpověď na Ruskou invazi, ale v principu svými členy i vedením navázal na předchozí dobrovolnickou jednotku „*Bataljjon Sich*“, česky „Prapor Sič“. Šlo o jednotku založenou k ochraně Ukrajiny před separatisty za podpory nacionalistické politické strany „Svoboda“.⁹⁶ Zvláště s jejím mládežnickým hnutím „Sič“ nebo „C14“ (připomíná zápis slova Sič v ukrajinské cyrilici) je spojeno extremismem motivované násilí, například vypálení romské osady⁹⁷. Právě této spojitosti si povšiml web ROMEA a vydal článek o výskytu vlajky na demonstraci⁹⁸. Proti tomu se sám Pavel T. na svém účtu na platformě X ohradil, přičemž své využití vlajky popsal pouze jako odkaz na hrdinství vojáků ukrajinské armády s žádným politickým kontextem.⁹⁹ Samotný název „Karpatská Sič“ je v českém prostředí s ohledem na naši

⁹⁵ ČT24. *Soud uložil Popelkovi podmínku za výzvy ke stržení ukrajinské vlajky*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soud-ulozil-popelkovi-podminku-za-vyzvy-ke-strzeni-ukrajinske-vlajky-5094>>.

⁹⁶ LENDEL, Mychajlo. *Pravicový extremismus na Ukrajině*. Praha, 2023. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra bezpečnostních studií. s. 37–48.

⁹⁷ RADIO FREE EUROPE. *Ukrainian Militia Behind Brutal Romany Attacks Getting State Funds*. [online]. 2018. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.rferl.org/a/ukrainian-militia-behind-brutal-romany-attacks-getting-state-funds/29290844.html>>.

⁹⁸ ROMEA. *Extremistické symboly na protivládní demonstraci: Proruský účastník je podezřelý ze schvalování genocidia. Byl na ukrajinské vlajce odkaz na neonacistickou bojůvku?*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://romea.cz/cz/domaci/extremisticke-symboly-na-protivladni-demonstraci-prorusky-ucastnik-je-podezrely-ze-schvalovani-genocidia-byl-na-ukrajinske-vlajce-odkaz-na-neonacistickou-bojuvku-c14>>.

⁹⁹ X. *@PavelTrvnek2*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://x.com/PavelTrvnek2/status/1635344173141471234?s=20>>.

druhoválečnou minulost signifikantní. V té době se takto jmenovalo uskupení usilující o odtržení Podkarpatské Rusi od Československa, přičemž neváhali proti čsl. jednotkám použít zbraní. Z tohoto hlediska je tak pro Česko Karpatská Sič nepřijemnou vzpomínkou.¹⁰⁰

3.2. Projevy podpory ve světě

Uprostřed rusko-ukrajinského konfliktu je svět rozdělen, ale projevy podpory jedné ze stran jsou obvykle zjevné, často vyjadřované symbolicky. Od vyvěšených vlajek až po hashtagy na sociálních sítích slouží tyto symboly jako silný prostředek solidarity, který odráží globální nálady a politická spojenectví.

Největší symbolickou váhu na mezinárodním kolbišti mají hlasování v Organizaci spojených národů. Ačkoliv bývá Organizace spojených národů označována některými politiky jako „přežitek“¹⁰¹, je významným symbolickým ukazatelem podpory jedné či druhé straně. V případě konfliktu Ukrajiny a Ruské federace jsou jindy velmi zdrženlivé orgány Organizace spojených národů poměrně jednotné. Například rezoluce mimořádného zasedání Valného shromáždění OSN č. 11/1 ze dne 2. 3. 2022¹⁰² odsoudila ruskou invazi na Ukrajinu a požadovala okamžité ukončení bojů spolu se stažením ruských ozbrojených sil a zrušení rozhodnutí Ruska uznat samozvané Doněcké a Luhanské lidové republiky jako nezávislá území. Z přítomných zástupců rezoluci podpořilo 141 zemí, 5 bylo proti a 35 se hlasování zdrželo. Tak bylo alespoň symbolicky vyjádřeno „kdo stojí na jaké straně“.

Jednou z dalších nejviditelnějších forem podpory je vyvěšování vlajek jejich účastníků. To není specifické pouze pro Českou republiku – vlajky Ruské Federace, Ukrajiny, ale například i Sovětského svazu, jsou vidět na demonstracích po celém světě.¹⁰³ Tyto vlajky nejsou jen kusy látky; nesou

¹⁰⁰ VÁLKA CZ. *Karpatská Sič*. [online]. 2007. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.valka.cz/12336-Karpatska-Sic>>.

¹⁰¹ X. *@jana_cernochova*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://twitter.com/jana_cernochova/status/1718360960467951680>.

¹⁰² UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. *Resolution adopted by the General Assembly on 2 March*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/293/36/pdf/n2229336.pdf?token=Xp2VEYfAvznf7fhg3v&fe=true>>.

¹⁰³ DEUTSCHE WELLE. *Pro-Russia demonstrations spark outrage in Germany*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.dw.com/en/ukraine-pro-russia-demonstrations-spark-outrage-in-germany/a-61422488>>.

v sobě hluboce zakořeněné emoce a historii a rezonují s těmi, kdo se s jejich důvody ztotožňují.

V digitálním věku překračují projevy podpory fyzické hranice. Hashtagy jako „#StandWithUkraine“ a „#RussiaInvadedUkraine“ se rychle šířily napříč internetovými. Sociální média se stávají dalším bojištěm, kde se střetávají názory a solidarita se deklaruje prostřednictvím filtrů profilových obrázků a sdílených infografik.¹⁰⁴ Umělci již dlouho hrají klíčovou roli při vyjadřování politických názorů a rusko-ukrajinský konflikt není výjimkou. Nástěnné graffiti zobrazující scény solidarity, písně rezonující s tématy odporu – to vše slouží k zesílení hlasů a vyvolání empatie. Na tomto příkladu (viz obrázek č. 29) je vyobrazena tzv. „vzpouora Wagnerovců“¹⁰⁵ jako karikatura. Velitel skupiny Jevgenij Prigožin je zde nakreslen jako malý skřet vydávající rozkazy své jednotce bojechtivých rudých medvědů. Samotné zobrazení Prigožina jako skřeta odkazuje na Ukrajinské označení pro Rusy „Ork“ a na Ruskou federaci jako říši zla „Mordor“, vycházející z knih J. R. R. Tolkiena.¹⁰⁶

Ekonomické kroky mohou vypovídat o mnohém. Bojkotování ruského zboží nebo vystoupení firem z trhu v dané zemi, jsou silným vyjádřením nesouhlasu. Mají za cíl vytvářet tlak na vládu a společnost, aby přehodnotily svou politiku. Takové akce využívají ekonomickou sílu jako nástroj a posilují myšlenku, že každý nákup je volbou a každá investice má etické důsledky. Prakticky ihned po zahájení invaze Ruskou federací se velká část nadnárodních firem tam působící rozhodla ukončit v Rusku svou činnost. Jako příklad je možno uvést řetězec fastfood restaurací Mc'Donalds.¹⁰⁷ Ten sloužil jako symbol odchodu „západu“ z Ruska a někteří Rusové jej i vítali, jako zbavení se „západního konzumu“.

¹⁰⁴ EXPRESS CO UK. *How to add the Ukrainian flag to your Facebook, Twitter or Instagram profile*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.express.co.uk/news/world/1573139/how-to-add-ukrainian-flag-to-facebook-twitter-instagram-profile-picture-evg>>.

¹⁰⁵ NOVINKY CZ. *Časová osa vzpoury aneb Chaos na ruský způsob*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/valka-na-ukrajine-casova-osa-vzpoury-wagnerovcu-aneb-chaos-na-rusky-zpusob-40436264>>.

¹⁰⁶ ALJAZEERA. *'Orcs' and 'Rashists': Ukraine's new language of war*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.aljazeera.com/news/2022/5/3/orcs-and-rashists-ukraines-new-language-of-war>>.

¹⁰⁷ BBC. *McDonald's to leave Russia for good after 30 years*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/business-61463876>>.

4. Přístupy České republiky ke konfliktu

Tato kapitola představí analýzu přístupů České republiky k probíhajícímu konfliktu. Analýza je dělena na historický kontext vztahů Česka vůči Rusku a Ukrajině, geopolitickou úvahu, sladění s politikou EU vůči tomuto konfliktu, ekonomickou úvahu, analýzu humanitární a vojenské pomoci Ukrajině, analýzu kritiky ruské agrese a krátké shrnutí poznatků.

4.1. Historický kontext

Česko, dříve součást Československa, má historický vztah k Rusku, který byl formován desetiletími sovětského vlivu během studené války. V české společnosti stále silně rezonuje vzpomínka na sovětskou okupaci v roce 1968. Tento historický kontext ovlivňuje vnímání veřejnosti a postoje vlády vůči Rusku a podporuje určitou opatrnost a skepsi jedné části populace, a naopak podporu na straně části druhé. Komplikovaná společná historie s Ukrajinou, kdy bylo ukrajinskými nacionalisty prováděno masové vysídlování a vraždění především polského, ale právě i českého obyvatelstva dnešní západní Ukrajiny¹⁰⁸, mohou mít vliv na vnímání některé symboliky užívané ve veřejném prostoru jak samotnou ukrajinskou vládou a jejími složkami, tak i válečnými uprchlíky, kteří v ČR našli azyl. Například v případě v Plzni pořádaných tzv. „Bandera party“ se zvedla velká vlna nevole ze strany místních občanů a ukázal se zde rozdíl v nahlížení na historické události mezi mladými ukrajinskými pořadateli a místní populací.¹⁰⁹

4.2. Geopolitická úvaha

Z geopolitického hlediska se Česká republika nachází mezi západní a východní Evropou, což ji činí citlivou na bezpečnostní obavy vyplývající z konfliktů v sousedních regionech. Vzhledem k blízkosti Ukrajiny a Ruska má Česká republika eminentní zájem na stabilitě a míru v regionu. Zároveň se snaží vyvažovat své vztahy s EU i NATO, kde je členským státem. V době psaní práce je aktivita tzv. Visegrádské čtyřky výrazně utlumena z důvodu politických rozkolů

¹⁰⁸ RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0. s. 353–354.

¹⁰⁹ IDNES. *Ukrajinská diskotéka v Plzni s názvem Bandera party pobouřila veřejnost*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/diskoteka-arena-ukrajina-bandera-party-humanitarni-pomoc.A230301_083216_plzen-zpravy_vb>.

jednotlivých států, a tak nehraje příliš velkou roli. Stále více se pak projevuje navázanost na Spojené státy americké a některé jejich regionální zájmy. Zvláště skrze Severoatlantickou alianci je pak systém pomoci Ukrajině velmi sjednocován.

4.3. Sladění s politikou Evropské unie

Česká republika se jako členský stát EU do značné míry ztotožňuje s postojem EU k rusko-ukrajinskému konfliktu. To zahrnuje odsouzení ruské anexy Krymu, podporu územní celistvosti Ukrajiny a prosazování diplomatických řešení prostřednictvím dialogu a sankcí. Česko důsledně podporuje sankce EU vůči Rusku v reakci na jeho kroky na Ukrajině, čímž demonstruje svůj závazek k jednotě EU v této otázce.¹¹⁰ Nad jejich rámec pak přijalo sankce vlastní.¹¹¹

4.4. Hospodářská úvaha

Stejně jako mnoho evropských zemí má Česká republika hospodářské vazby jak na Rusko, tak na Ukrajinu. Zatímco obchod s Ruskem v posledních letech v důsledku sankcí a politického napětí poklesl, energetická závislost zůstává problémem. Česká republika se snaží diverzifikovat své energetické zdroje, aby snížila závislost na ruském plynu, ale energetická bezpečnost zůstává složitou otázkou, která ovlivňuje její přístup ke konfliktu.

4.5. Humanitární pomoc a vojenská podpora Ukrajině

Česká republika poskytla Ukrajině humanitární pomoc, včetně zdravotnického materiálu a finanční pomoci. Domácí politická dynamika v Česku, včetně debat o imigraci a národní bezpečnosti, však může do budoucna ovlivňovat veřejný diskurz o otázkách týkajících se Ukrajiny a Ruska. Česká republika se nezapojila do přímé vojenské intervence, ale poskytla ukrajinským ozbrojeným silám vojenská vybavení a výcvik. Tato pomoc zahrnuje vojenské vybavení a techniku jako jsou tanky, ženijní konstrukce nebo raketometry.¹¹²

¹¹⁰ EUR-LEX. *Legal summary – Omezující opatření EU vzhledem k invazi Ruska na Ukrajinu* [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/eu-restrictive-measures-in-view-of-russia-s-invasion-of-ukraine.html>>.

¹¹¹ MZV. *Vnitrostátní sankční seznam*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/otevrena_data/vnitrostatni_sankcni_seznam/index.html>.

¹¹² NOVINKY. *89 tanků, obrněnce, houfnice. Fiala zveřejnil rozsah české vojenské pomoci Ukrajině*. [online]. 2023 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-tanky-obrnence-houfnice-fiala-zverejnil-rozsah-ceske-vojenske-pomoci-ukrajine-40423718>>.

Kromě toho Česká republika nabídla výcvikové programy pro ukrajinský vojenský personál s cílem zvýšit jeho bojové schopnosti.¹¹³

4.6. Kritika ruské agrese

Čeští političtí představitelé a organizace občanské společnosti důsledně kritizují ruskou agresi na Ukrajině, včetně porušování mezinárodního práva a porušování lidských práv. Toto odsouzení je často zasazeno do kontextu širších obav z ruského vměšování do evropských záležitostí, kybernetických útoků a dezinformačních kampaní, tedy tzv. hybridní války. Část politické reprezentace je ve své podpoře zdrženlivější, ale minimálně v parlamentních stranách panuje shoda na tom, že napadení Ukrajiny je neomluvitelný akt agrese. Usnesení poslanecké sněmovny, o kterém se v této věci hlasovalo, prošlo s podporou všech přítomných poslanců napříč politickým spektrem.¹¹⁴

4.7. Shrnutí

Lze shrnout, že přístup České republiky k rusko-ukrajinskému konfliktu odráží směs historických, geopolitických a ekonomických faktorů, které jsou ovlivněny členstvím v Evropské unii a Severoatlantické aliance. Česko sice udržuje s Ruskem diplomatické kanály, ale zároveň pevně stojí na straně suverenity a územní celistvosti Ukrajiny a v reakci na ruskou agresi prosazuje jako řešení sankce a kolektivní i individuální strategii odstrašení.¹¹⁵

V kontextu tématu této práce, je také důležitý přístup českých institucí k extremismu jako fenoménu. Jeho řešení je součástí celkové bezpečnostní politiky státu a je na něj nahlíženo jako na antisystémový a negativní jev. Řešením problematiky extremismu je pověřeno široké spektrum institucí a bezpečnostních složek. Metody ochrany proti extremismu jsou poté následující: ústavně právní, správně právní, trestně právní a diskurzivní ochrana.¹¹⁶

¹¹³ CZDEFENCE. *Výcvik ukrajinských vojáků až do konce roku 2024. Poslanci schválili pokračování většiny zahraničních misí.* [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.czdefence.cz/clanek/vycvik-acr-pro-ukrajince-az-do-konce-2024-poslanci-schvalili-pokracovani-vetsiny-zahranicnich-misi>>.

¹¹⁴ 13. schůze Poslanecké sněmovny, 4. hlasování, 24. února 2022. [online]. 2022. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=77733&l=cz>>.

¹¹⁵ MO ČR. *Obranná strategie české republiky 2023.* [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/obranna__strategie-_c_r_2023_final.pdf>.

¹¹⁶ DANICS, Štefan. *Extremismus. Řešení krizových situací.* Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-454-3. s. 39-57.

Závěr

Práce popsala základní druhy symboliky a symbolů, se kterými se lze v rusko-ukrajinském konfliktu setkat. Jednotlivé symboly a symboliku popsala, vysvětlila a uvedla do kontextu tak, aby si čtenář mohl sám vytvořit názor na jejich uživatele a důvody, pro které jsou používány. Byly stručně popsány vybrané extremistické skupiny, které svým působením mají na události vztahující se ke konfliktu vliv. Zároveň byly předloženy příklady užívání extremistické symboliky lidmi, kteří neznají jejich pravý význam a nemůžou být sami považováni za extremisty. V kontextu stavu, ve kterém se v době psaní práce celý konflikt nachází, tedy ve fázi pozičních bojů připomínajících spíše první světovou válku, práce vytyčila významné otázky, se kterými se země poskytující humanitární, vojenskou a jinou pomoc Ukrajině musejí vypořádat, tedy vysoký výskyt převážně pravicově zaměřených extremistů na straně Ukrajiny a místy ne příliš důvěryhodnou snahu o jejich potlačování. Osobním názorem autora pak je, že takové prohřešky jsou v době války omluvitelné, zvláště v situaci, kdy jsou extremisté na obou stranách často nejzapálenějšími a nejzkušenějšími bojovníky, by neměly ovlivnit rozhodování států Severoatlantické aliance a Evropské unie v otázce přístupových jednání, mělo by ale na ně být nahlíženo jako na problematické, aby nemohly být přecházeny. To, že konflikt v době psaní práce není ukončen, ztěžuje možnost vyvozování kategorických závěrů, mnoho popisovaných skupin možná přestane existovat nebo se význam jejich symboliky změní či zanikne. Autor tak navrhuje, aby se tomuto tématu do budoucna stále věnovala pozornost a byla prozkoumána další symbolika a symboly, na které v této práci v rámci jejího rozsahu nezbylo místo. Veteráni z bojů na Ukrajině na obou stranách budou ovlivňovat kulturu a politické směřování svých zemí, tak jako to bylo dříve u jiných konfliktů. Na ruské straně je takovým příkladem sovětské působení v Afghánistánu nebo čečenské války. Z tohoto úhlu pohledu je zřejmá potřeba bedlivě sledovat jejich ideologické a hodnotové představy o světě, vyjádřené navenek právě i symboly a symbolikou. V českém prostředí může představovat přínos informovanosti o symbolice a činnosti extremistických skupin a hnutí v Rusku a na Ukrajině v rozsáhlejších možnostech potírání dezinformací a misinformací, které se ve veřejném prostoru šíří.

Seznam použité literatury

Monografie

1. DANICS, Štefan. *Extremismus. Řešení krizových situací*. Praha: Triton, 2003. 62 s. ISBN 80-7254-454-3.
2. DANICS, Štefan a KAMÍN, Tomáš. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. Vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7251-286-7.
3. FTOREK, Jozef. *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada, 2017. 200 s. ISBN 978-80-271-0605-9.
4. HOLZER, Jan. *Politické strany Ruska: hledání identity*. Politologická řada. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. 334 s. ISBN 80-7325-032-2.
5. KAST, Verena. *Dynamika symbolů: základy jungovské psychoterapie*. Vyd. 2. Přeložila Jana VAŠKOVÁ. Spektrum (Portál). Praha: Portál, 2014. 208 s. ISBN 978-80-262-0676-7.
6. RYCHLÍK, Jan; ZILYNSKYJ, Bohdan a MAGOCSI, Paul R. *Dějiny Ukrajiny*. Druhé vydání. Dějiny států. Praha: NLN, 2022. 527 s. ISBN 978-80-7422-849-0.
7. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 319 s. ISBN 978-80-7380-665-1.
8. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Kriminální a extremistická symbolika a tetování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. 297 s. ISBN 978-80-7380-902-7.

E-sborníky

1. CARSON, Jennifer Varriale. *Left Wing Terrorism: From Anarchist to the Radical Environmental Movement and Back*. In The handbook of criminology of terrorism. [online]. Eds. Gary LaFree a Joshua D. Freilich, 2016, ISBN 9781189923989. Dostupné z: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781118923986>>.

2. MCCAULEY, Clark a Sophia MOSKALENKO. *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism*. *Terrorism and Political Violence* [online]. 2008, 20(3), 415-433. ISSN 0954-6553. Dostupné z: <doi:10.1080/09546550802073367>.
3. VLASATÝ, Tomáš. *Projekt Forløg: Reenactment a věda Hledání původu „kolovratu“*. [online]. 2018. [cit. 2024-02-29]. ISSN 2788-3000. Dostupné z: <https://www.sagy.vikingove.cz hledani-puvodu-kolovratu/>.

Závěrečné práce

1. LENDEL, Mychajlo. *Pravicový extremismus na Ukrajině*. Praha, 2023. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra bezpečnostních studií.

Zákonná úprava

1. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 23. listopadu 2022 o uznání Ruské federace za stát sponzorující terorismus (2022/2896(RSP)). [online]. 2022. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0405>.
2. 421. Usnesení Poslanecké sněmovny ze 45. schůze ze dne 15. listopadu 2022. [online]. 2022. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=220383&pdf=1>.
3. hlasování 13. schůze Poslanecké sněmovny, 24. února 2022. [online]. 2022. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=77733&l=cz>.

Webové stránky

1. 3-TIA OKREMA SHTURMOVA BRYHADA. *Pro Bryhadu*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://ab3.army/pro-brigadu/>.
2. ADÁMEK, Martin. *Transliterace azbuky*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.adamek.cz/jazyky/transliterace-cyrilice/>.
3. ALJAZEERA. *‘Orcs’ and ‘Rashists’: Ukraine’s new language of war* [online]. 2022. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/3/orcs-and-rashists-ukraines-new-language-of-war>.

4. ANTI DEFEMATION LEAGUE. *Hate symbols database – Sonnenrad*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://www.adl.org/resources/hate-symbol/sonnenrad>>.
5. ANTI DEFEMATION LEAGUE. *Hate symbols database – Wolfsangel*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://www.adl.org/resources/hate-symbol/wolfsangel>>.
6. AZOV. *Pro Azov*. [online]. 2024. [cit. 2024-03.12]. Dostupné z: <<https://azov.org.ua/pro-nas/>>.
7. BBC. *McDonald's to leave Russia for good after 30 years*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/business-61463876>>.
8. BBC. *Runy, pravoslavia ta heorhiivski strichky. Shcho vidomo pro neonatsystiv u rosiiskii armii*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61668126>>.
9. CNN. *A far-right battalion has a key role in Ukraine's resistance. Its neo-Nazi history has been exploited by Putin*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <<https://edition.cnn.com/2022/03/29/europe/ukraine-azov-movement-far-right-intl-cmd/index.html>>.
10. CZDEFENCE. *Výcvik ukrajinských vojáků až do konce roku 2024. Poslanci schválili pokračování většiny zahraničních misí*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.czdefence.cz/clanek/vycvik-acr-pro-ukrajince-az-do-konce-2024-poslanci-schvalili-pokracovani-vetsiny-zahranicnich-misi>>.
11. ČT24. *Kosti českých legionářů leží v Samaře na skládce. Rusko o hroby nepečuje tak, jak se zavázalo*. [online]. 2019. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kosti-ceskych-legionaru-lezi-v-samare-na-skladce-rusko-o-hroby-nepecuje-tak-jak-se-zavazalo-58804>>.
12. ČT24. *Soud uložil Popelkovi podmínku za výzvy ke stržení ukrajinské vlajky*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soud-ulozil-popelkovi-podminku-za-vyzvy-ke-strzeni-ukrajinske-vlajky-5094>>.

13. DEEPL. *Translator*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<https://www.deepl.com/cs/translator>>.
14. DEUTSCHE WELLE. *Could Turkey close its waterway to the Russian navy?*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <<https://www.dw.com/en/could-turkey-close-the-bosporus-to-the-russian-navy/a-60948124>>.
15. DEUTSCHE WELLE. *Pro-Russia demonstrations spark outrage in Germany*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.dw.com/en/ukraine-pro-russia-demonstrations-spark-outrage-in-germany/a-61422488>>.
16. DNR TODAY. *Podpisan zakon o vojskom znameni Vooruzhennykh Sil Novorossii*. [online]. 2014. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://web.archive.org/web/20141014151934/http://dnr.today/news/oleg-carev-podpisal-zakon-o-vojskom-znameni/>>.
17. ENCYCLOPEDIA BRITANNICA. *Flag of Union of Soviet Socialist Republics*. [online]. 2016. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/topic/flag-of-Union-of-Soviet-Socialist-Republics>>.
18. ENCYCLOPEDIA BRITANNICA. *Symbol*. [online]. 1998. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/topic/symbol>>.
19. EUR-LEX. *Legal summary – Omezující opatření EU vzhledem k invazi Ruska na Ukrajinu*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/eu-restrictive-measures-in-view-of-russia-s-invasion-of-ukraine.html>>.
20. EXPRESS. *How to add the Ukrainian flag to your Facebook, Twitter or Instagram profile*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.express.co.uk/news/world/1573139/how-to-add-ukrainian-flag-to-facebook-twitter-instagram-profile-picture-eva>>.
21. FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. *Aktuálně o sankcích*. [online]. 2010. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <<https://fau.gov.cz/aktualne-o-sankcich>>.
22. FLAGS OF THE WORLD. *Lviv*. [online]. 2018. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <<https://www.crwflags.com/fotw/flags/ua-lv-lv.html>>.

23. FORBES. *Telegram's Billionaire Founder Says He's Never Provided Ukrainians' Data To Russia*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <<https://www.forbes.com/sites/thomasbrewster/2022/03/07/telegrams-billionaire-founder-says-hes-never-provided-ukrainians-data-to-russia/?sh=4726a58f3ec2>>.
24. IDNES. *Ukrajinská diskotéka v Plzni s názvem Bandera party pobouřila veřejnost*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/diskoteka-arena-ukrajina-bandera-party-humanitarni-pomoc.A230301_083216_plzen-zpravy_vb>.
25. IDNES. *Ukrajinský parlament slavil výročí Bandery. Po protestu Polska příspěvek smazal*. [online]. 2023. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/polsko-bandera-ukrajina-poboureni-nacionalismus-historie-valka-rusko-naciste.A230103_145920_zahranicni_jhr>.
26. INSTAGRAM. *Revoliutsiyna Dija*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://www.instagram.com/p/Cae8n8HAazI/>>.
27. IROZHLAS. *Na demonstraci chodil s nášivkou s logem wagnerovců, soud uložil muži podmínku*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jakub-jasek-obvodni-soud-wagnerovci-nasivka-podminka-demonstrace_2312061159_elev>.
28. JACOBIN. *A US-Backed, Far Right–Led Revolution in Ukraine Helped Bring Us to the Brink of War*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <<https://jacobin.com/2022/02/maidan-protests-neo-nazis-russia-nato-crimea?s=08>>.
29. KREMLIN. *Address by the President of the Russian Federation*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67843>>.
30. KYIV POST. *Ukraine News One: 'Novorossiya' flag appears uncannily like 'Dixie'*. [online]. 2014. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://archive.kyivpost.com/multimedia/video/ukraine-news-one-novorossiya-flag-appears-uncannily-like-dixie-video-351384>>.
31. LENTA RU. *Tsarev predstavil flag Novorossii*. [online]. 2014. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://lenta.ru/news/2014/08/13/flag/>>.

32. LENTA RU. *Zhirinovskiy predlozhl vernut' Rossii "imperskiy" flag*. [online]. 2011. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://lenta.ru/news/2011/04/18/empire>>.
33. METROPEDIJA. *Orden*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://metro.fandom.com/ru/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%B4%D0%B5%D0%BD>>.
34. MILITARYARMS RU. *Georgiyevskaya lenta*. [online]. 2019. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://militaryarms.ru/znaki-otlichiya/georgievskaya-lenta/>>.
35. MV ČR. *Co je extremismus*. [online]. 2010. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>>.
36. MV ČR. *Seznam politických stran*. [online]. 2024. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=605>.
37. MZV. *Vnitrostátní sankční seznam*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/otevrena_data/vnitrostatni_sankcni_seznam/index.html>.
38. NADAČNÍ FOND PRO UKRAJINU. *Trička a dárky*. [online]. 2024. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://eshop.zapojmeukrajinu.cz/>>.
39. NATO. *NATO exercises*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49285.htm#time>.
40. NATO. *NATO's multinational battlegroup in Bulgaria reaches full capability*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210099.htm?selectedLocale=en>.
41. NOVINKY. *89 tanků, obrněnce, houfnice. Fiala zveřejnil rozsah české vojenské pomoci Ukrajině*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-tanky-obrnence-houfnice-fiala-zverejnil-rozsah-ceske-vojenske-pomoci-ukrajine-40423718>>.
42. NOVINKY. *Časová osa vzpoury aneb Chaos na ruský způsob*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z:

- <<https://www.novinky.cz/clanek/valka-na-ukrajine-casova-osa-vzpoury-wagnerovcu-aneb-chaos-na-rusky-zpusob-40436264>>.
43. NOVINKY. *Jak se rodila slavná fotografie vojáka s vlajkou nad Reichstagem*. [online]. 2010. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-jak-se-rodila-slavna-fotografie-vojaka-s-vlajkou-nad-reichstagem-30525>>.
44. NOVINKY. *Pomník rozporuplným vlasovcům? Ani historici nejsou zajedno*. [online]. 2019. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/historie-pomnik-rozporuplnym-vlasovcum-ani-historici-nejsou-zajedno-40305354>>.
45. NPR. *From drone videos to selfies at the front, Ukraine is the most documented war ever*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<https://www.npr.org/2023/08/02/1191557426/ukraine-war-news-coverage>>.
46. MO ČR. *Obranná strategie české republiky 2023*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/obranna__strategie-_c_r_2023_final.pdf>.
47. RADIO FREE EUROPE. *Did The West Promise Moscow That NATO Would Not Expand? Well, It's Complicated*. [online]. 2021. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <<https://www.rferl.org/a/nato-expansion-russia-mislead/31263602.html>>.
48. RADIO FREE EUROPE. *Russian gymnast banned for one year for wearing pro-war 'z' symbol*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://www.rferl.org/a/russia-gymnast-banned-z-symbol/31856471.html>>.
49. RADIO FREE EUROPE. *Telegram-kanaly soobshchili ob uvol'nenii generala Selivorstova*. [on-line]. 2023. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.svoboda.org/a/telegram-kanaly-soobschili-ob-uvoljnenii-general-a-selivyostrova/32504984.html>>.
50. RADIO FREE EUROPE: *Ukrainian Militia Behind Brutal Romany Attacks Getting State Funds*. [online]. 2018. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.rferl.org/a/ukrainian-militia-behind-brutal-romany-attacks-getting-state-funds/29290844.html>>.

51. REUTERS. *Finland's supreme court blocks extradition of Russian terrorism suspect to Ukraine*. [online]. 2023. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://www.reuters.com/world/europe/finlands-supreme-court-blocks-extradition-russian-terrorism-suspect-ukraine-2023-12-08/>>.
52. REV DIA. *Navishho anarhisti jdut na vijnu?*. [online]. 2022. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <<https://revdia.org/2022/03/13/navishho-anarhisti-jdut-na-vijnu/>>.
53. ROMEA. *Extremistické symboly na protivládní demonstraci: Proruský účastník je podezřelý ze schvalování genocidia. Byl na ukrajinské vlajce odkaz na neonacistickou bojůvku?*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://romea.cz/cz/domaci/extremisticke-symboly-na-protivladni-demonstraci-prorusky-ucastnik-je-podezrely-ze-schvalovani-genocidia-byl-na-ukrajinske-vlajce-odkaz-na-neonacistickou-bojuvku-c14>>.
54. RUBRYKA. *Symbol of hope: a look at the meaning of the Ukrainian flag*. [online]. 2023. [cit. 2024-03.12]. Dostupné z: <<https://rubryka.com/en/article/ukrainian-flag/>>.
55. SEZNAM. *Kdo v česku vydělává na strachu lidí?*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-kdo-v-cesku-vydelava-na-strachu-lidi-232386>>.
56. SKAUTI KOMÁROV. *Historie skautského slibu*. [online]. 2024. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://www.skautikomarov.cz/zajimavosti-skautsky-slib/>>.
57. SLUŽBA BEZPEKY UKRAJINY. *Istoriia SBU* [online]. 2024. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <<https://ssu.gov.ua/istoriia-ssu>>.
58. SVĚT ANDROIDA: *Koncové šifrování: má ho i vaše komunikační aplikace?*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <<https://www.svetandroida.cz/koncove-sifrovani-aplikace-android/>>.
59. SYMBOLOPEDIA. *Symbolika a význam ohně*. [online]. 2023. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <<https://symbolopedia.com/cs/fire-symbolism-meaning/>>.

60. TASS. *Novorossiya v kachestve ofitsial'nogo flaga vybrala imperskiy trikolor.* [online]. 2014. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1377552>>.
61. THE MODERN INSURGENT. *Revolutionary Action (Rev Dia).* [online]. 2022. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://www.moderninsurgent.org/post/revolutionary-action-rev-dia-rd>>.
62. THE NESTOR MAKHNO ARCHIVE. *Čeština.* [online]. 2010. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <<https://nestormakhno.info/czech/index.htm>>.
63. THE VETERANS SITE. *Backwards Flag.* [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://blog.theveteranssite.greatergood.com/backwards-flag/>>.
64. UKRAINE UA. *trident-tryzub.* [online]. 2024. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <<https://ukraine.ua/stories/trident-tryzub/>>.
65. UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. *Resolution adopted by the General Assembly on 2 March.* [online]. 2022. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/293/36/pdf/n2229336.pdf?token=Xp2VEYfAvzmf7fhg3v&fe=true>>.
66. UNITED STATES DEPARTMENT OF THE TREASURY. *Russia-related Designations; Issu-ance of Russia-related General License and Frequently Asked Questions; Zimbabwe-related Designation, Removals and Update; Libya-related Designation Update.* [online]. 2022. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <<https://ofac.treasury.gov/recent-actions/20220915>>
67. VÁLKA CZ. *Karpatská Sič.* [online]. 2007. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://www.valka.cz/12336-Karpatska-Sic>>.
68. VELEBNÝ A FAM. *Heraldický slovník.* [online]. 2020. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <<https://www.velebny.cz/heraldicky-slovník>>.
69. WIKIPEDIA. *Sea of Azov.* [online]. 2024. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sea_of_Azov>.
70. X. *@jana_cernochova.* [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://twitter.com/jana_cernochova/status/1718360960467951680>
71. X. *@PavelTrvnek2.* [online]. 2023. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <<https://x.com/PavelTrvnek2/status/1635344173141471234?s=20>>

- 72.X. *Getty Images News*. [online]. 2022. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <<https://twitter.com/GettyImagesNews/status/1500491702880153604/photo/1>>.
73. YOUTUBE. *Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin* [online]. 2024. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo>>.

Přílohy

Video

Video č. 1

Reverend se modlí za oběti války v ukrajinské Borodjance

Dostupné na WWW:

<<https://www.youtube.com/watch?v=QA5yZnxS2zc>>

Video č. 2

Ukrajínští anarchističtí bojovníci bojují proti neonacistům

Dostupné na WWW:

<<https://www.youtube.com/watch?v=m5ZLpFIsMH8&rco=1>>

Video č. 3

Projev prezidenta Ruské federace 24. února 2022

Dostupné na WWW:

<<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>>

Video č. 4

„Rusič“ – Ruská válečná píseň

Dostupné z WWW:

<<https://www.youtube.com/watch?v=ZSFCRIVyevI>>

Video č. 5

Vztyčování vítězné vlajky v Chersonu

Dostupné z WWW:

<<https://twitter.com/TalkTV/status/1516658486796558337>>

Video č. 6

Babushka Z

Dostupné z WWW:

<<https://www.youtube.com/watch?v=4Yx6QEyQZ48>>

Video č. 7

6.5.2023 - Demontrace & Pochod – Česká republika na 1. místě

Dostupné z WWW:

<https://www.youtube.com/watch?v=_JC1bVTcsBM>

Obrázky

Obrázek č. 1

Ukrajinský voják pomáhající ženě

Dostupné na WWW:

<<https://twitter.com/GettyImagesNews/status/1500491702880153604/photo/1>>

Obrázek č. 2

Vlajka Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN-B)

Dostupné na WWW:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Ukraine#/media/File:OUN-r_Flag_1941.svg>

Obrázek č. 3

Valeryj Zalužnyj v kanceláři 1. samostatného útočného praporu

Dostupné na WWW:

<<https://www.wsws.org/asset/01c03054-efc0-4f9d-9301-c4dd1851f75b?rendition=image1280>>

Obrázek č. 4

Emblém pluku AZOV používaný v letech 2014–2015

Dostupné na WWW:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pluk_Azov#/media/Soubor:Emblem_of_the_Azov_Battalion.svg>

Obrázek č. 5

Černé slunce – Podlaha hradu Wewelsburg

Dostupné na WWW: <<https://cz.pinterest.com/pin/526991593873193947/>>

Obrázek č. 6

Znak Pluku Azov od roku 2015

Dostupné z WWW:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pluk_Azov#/media/Soubor:AZOV_logo.svg>

Obrázek č. 7

Znak 3. samostatné útočné brigády Azov

Dostupné z WWW:

<https://en.wikipedia.org/wiki/3rd_Assault_Brigade#/media/File:3%D0%BE%D1%88%D0%B1%D1%80_logo.svg>

Obrázek č. 8

Skupina ukrajinských vojaků pózujících s vlajkami

Dostupné z WWW:

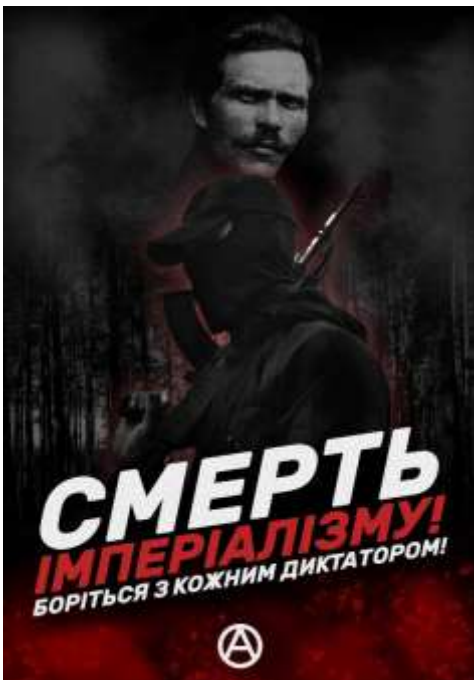
<<https://qph.cf2.quoracdn.net/main-qimg-6c68eb3d6a35651445aacf5cf6ad0eb5>>

Obrázek č. 9

Ukrajinský voják s nášivkami na nosiči balistických plátů

Dostupné z WWW: <<https://t.me/TrackAMerc/6329>>

Obrázek č. 10

Příspěvek skupiny Rev Dia na Instagramu

Dostupné z WWW: <<https://www.instagram.com/p/CaYP0VRNuZ6/>>

Obrázek č. 11

Propagační materiál Rev Dia – samolepka

Dostupné z WWW: <<https://revdia.org/stikery/>>

Obrázek č. 12

Znak batalionu Sparta

Dostupné z WWW:

<[https://en.wikipedia.org/wiki/Sparta_Battalion#/media/File:SSI_of_the_Sparta_Battalion_\(wolf\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/Sparta_Battalion#/media/File:SSI_of_the_Sparta_Battalion_(wolf).svg)>

Obrázek č. 13

Svatojiřská stuha

Dostupné z WWW: <<https://militaryarms.ru/znaki-otlichiya/georgievskaya-lenta/>>

Obrázek č. 14

Vlajka Doněcké lidové republiky

Dostupné z WWW:

<[https://en.wikipedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Donetsk_People's_Republic.svg#/media/File:Flag_of_the_Donetsk_Republic_\(Organisation\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Donetsk_People's_Republic.svg#/media/File:Flag_of_the_Donetsk_Republic_(Organisation).svg)>

Obrázek č. 15

Vlajka Luhanské lidové republiky

Dostupné z WWW:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Luhansk%C3%A1_lidov%C3%A1_republika#/media/Soubor:Flag_of_the_Luhansk_People's_Republic.svg>

Obrázek č. 16

Vlajka Novoruska

Dostupné z WWW:

<[https://cs.wikipedia.org/wiki/Novorusko_\(2014%E2%80%932015\)#/media/Soubor:War_flag_of_Novorussia.svg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Novorusko_(2014%E2%80%932015)#/media/Soubor:War_flag_of_Novorussia.svg)>

Obrázek č. 17

Ruská imperiální vlajka

Dostupné z WWW:

<[https://cs.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_vlajka#/media/Soubor:Flag_of_Russia_\(1858%E2%80%931883\).svg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_vlajka#/media/Soubor:Flag_of_Russia_(1858%E2%80%931883).svg)>

Obrázek č. 18

Symbol „Z“ na vojenské technice na Donbase

Dostupné z WWW: <<https://t.me/intelslava/31074>>

Obrázek č. 19

Ruský atlet se symbolem „Z“ na hrudi

Dostupné z WWW:

<<https://www.rferl.org/a/russia-gymnast-banned-z-symbol/31856471.html>>

Obrázek č. 20

Nášivka skupiny Rusič

Dostupné z WWW: <<https://t.me/dshrg2/1273>>

Obrázek č. 21

Skupina Rusič u hranice

Dostupné z WWW: <<https://t.me/dshrg2/1520>>

Obrázek č. 22

Generálmajor Vladimir Selivjorstov

Dostupné z WWW: <<https://t.me/c/1763139908/523>>

Obrázek č. 23

Ruský voják s nášivkou vítězné vlajky

Dostupné z WWW:

<https://gdb.rferl.org/01000000-c0a8-0242-bc38-08dbdba7f839_w1278_r0_s_d2.jpg>

Obrázek č. 24

Odhalení sochy Babushky Z v Mariupolu

Dostupné z WWW: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-61757667>>

Obrázek č. 25

Banner demonstrace „Plán Česká republika na 1. místě“

Dostupné z WWW: <<https://demoska.cz/obr/vrabel-20230506.png>>

Obrázek č. 26

Jakub J. na protivládní demonstraci

Dostupné z WWW:

<<https://nova-ott-images-tn.ssl.cdn.cra.cz/r1200x/85a689ca-be27-4aab-8f8a-cd7fadff4833.jpg>>

Obrázek č. 27

Tričko „Chcimíři všech zemí“

Dostupné z WWW:

<<https://eshop.zapojmeukrajinu.cz/products/tricko-chcimiri-vsech-zemi>>

Obrázek č. 28

Pavel T. s vlajkou Karpatské Siče

Dostupné z WWW:

<https://twitter.com/johnDoe_2011_/status/1634945016618704897/photo/1>

Obrázek č. 29

Kreslený vtip zobrazující „vzpouru Wagnerovců“

Dostupné z WWW:

<<https://www.cartooningforpeace.org/en/editos/russia-the-one-day-rebellion-of-the-wagner-group/>>